תלמוד בבלי · אחרונים · חכמת שלמה · סדר קדשים

# חכמת שלמה על חולין

רבי שלמה לוריא [המהרש"ל]

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# חכמת שלמה על חולין

רבי שלמה לוריא [המהרש"ל]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חכמת-שלמה-על-חולין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף ב: 7
דף ג 7
דף ג: 7
דף ד 7
דף ד: 7
דף ה 7
דף ה: 8
דף ו: 8
דף ז 8
דף ט 8
דף ט: 8
דף י 8
דף י: 9
דף יב 9
דף יג 9
דף יד 9
דף טו 10
דף טו: 10
דף טז 10
דף טז: 10
דף יז 11
דף יז: 11
דף יח 11
דף יט 12
דף יט: 12
דף כ 12
דף כ: 12
דף כא 12
דף כא: 12
דף כב 13
דף כג 13
דף כג: 13
דף כד 13
דף כד: 13
דף כה 14
דף כה: 14
דף כז 14
דף כח 14
דף כח: 14
דף כט 15
דף כט: 15
דף ל: 15
דף לא 15
דף לא: 15
דף לב: 15
דף לג 15
דף לג: 15
דף לד 16
דף לה 16
דף לה: 16
דף לח 16
דף לח: 16
דף מ: 16
דף מא 16
דף מב 17
דף מב: 17
דף מג 17
דף מג: 17
דף מד 17
דף מה 18
דף מה: 18
דף מו 18

**דף מו:** ..... 18
**דף מח:** ..... 19
**דף מט.** ..... 19
**דף מט:** ..... 19
**דף נ.** ..... 19
**דף נא.** ..... 19
**דף נא:** ..... 19
**דף נב.** ..... 19
**דף נב:** ..... 20
**דף נג.** ..... 20
**דף נג:** ..... 20
**דף נד.** ..... 21
**דף נד:** ..... 21
**דף נה.** ..... 21
**דף נה:** ..... 22
**דף נו:** ..... 22
**דף נז.** ..... 22
**דף נח.** ..... 22
**דף נח:** ..... 22
**דף נט.** ..... 22
**דף נט:** ..... 23
**דף סא.** ..... 24
**דף סא:** ..... 24
**דף סב.** ..... 24
**דף סב:** ..... 25
**דף סג.** ..... 25
**דף סג:** ..... 25
**דף סד.** ..... 25
**דף סד:** ..... 25
**דף סה.** ..... 26
**דף סה:** ..... 26
**דף סו:** ..... 26
**דף סז.** ..... 26
**דף סז:** ..... 26
**דף סח.** ..... 26
**דף סח:** ..... 27
**דף סט.** ..... 27
**דף סט:** ..... 27
**דף ע.** ..... 27
**דף ע:** ..... 27
**דף עא.** ..... 27
**דף עא:** ..... 28
**דף עב.** ..... 28
**דף עב:** ..... 28
**דף עג.** ..... 28
**דף עג:** ..... 28
**דף עד:** ..... 29
**דף עה.** ..... 29
**דף עה:** ..... 29
**דף עו.** ..... 29
**דף עו:** ..... 29
**דף עח.** ..... 29
**דף עח:** ..... 30
**דף עט.** ..... 30
**דף עט:** ..... 30
**דף פ.** ..... 30
**דף פ:** ..... 30
**דף פא.** ..... 30
**דף פא:** ..... 31
**דף פב.** ..... 31
**דף פב:** ..... 31
**דף פג.** ..... 31
**דף פג:** ..... 31
**דף פד.** ..... 31

**דף פד**: 32
**דף פה**: 32
**דף פו**: 32
**דף פו**: 32
**דף פז**: 32
**דף פח**: 33
**דף פח**: 33
**דף פט**: 33
**דף צ**: 33
**דף צא**: 33
**דף צא**: 33
**דף צב**: 34
**דף צג**: 34
**דף צג**: 34
**דף צד**: 35
**דף צה**: 35
**דף צה**: 35
**דף צו**: 35
**דף צו**: 35
**דף צז**: 35
**דף צז**: 36
**דף צח**: 36
**דף צט**: 36
**דף ק**: 37
**דף ק**: 37
**דף קד**: 37
**דף קה**: 37
**דף קה**: 38
**דף קו**: 38
**דף קז**: 38
**דף קז**: 38
**דף קח**: 38
**דף קט**: 38
**דף קט**: 38
**דף קי**: 38
**דף קיא**: 39
**דף קיא**: 39
**דף קיב**: 39
**דף קיג**: 39
**דף קטו**: 39
**דף קטז**: 40
**דף קטז**: 40
**דף קיז**: 40
**דף קיז**: 40
**דף קיח**: 41
**דף קיח**: 41
**דף קיט**: 41
**דף קיט**: 41
**דף קכא**: 41
**דף קכא**: 41
**דף קכב**: 42
**דף קכג**: 42
**דף קכג**: 42
**דף קכד**: 42
**דף קכד**: 42
**דף קכה**: 43
**דף קכה**: 43
**דף קכו**: 43
**דף קכז**: 43
**דף קכז**: 43
**דף קכח**: 43
**דף קכט**: 43
**דף קכט**: 44
**דף קל**: 44

**דף קלא**. . . . . 44
**דף קלב**. . . . . 44
**דף קלג**. . . . . 45
**דף קלג**: . . . . . 45
**דף קלד**: . . . . . 45
**דף קלה**. . . . . 45
**דף קלה**: . . . . . 46
**דף קלו**. . . . . 46
**דף קלז**. . . . . 46
**דף קלז**: . . . . . 46
**דף קלח**. . . . . 46
**דף קלח**: . . . . . 47
**דף קלט**. . . . . 47
**דף קלט**: . . . . . 47
**דף קמ**. . . . . 47
**דף קמ**: . . . . . 47
**דף קמא**. . . . . 48
**דף קמא**: . . . . . 48
**דף קמב**. . . . . 48

## דף ב:

**גמ'** שמא ידרוסו ויחלידו כו' ואב"א התם עיקר כו' כצ"ל:

## דף ג.

**תוס'** בד"ה כגון דבדק כו' ומיהו יש לדחות דלא בעינן כו'. נ"ב פי' אבל לעולם כלי שרת בעינן והא דמכשיר בקרומית של קנה משום דס"ל כרבי יוסי בר יהודה וא"כ לדידן דקי"ל כרבי קשה ודו"ק:
**בד"ה** המניח כו' דמשמע דיעבד כו'. נ"ב פי' מדלא קתני מניח:
**בד"ה** אבל בא כו' כשאין לו מלוה עליו כו'. נ"ב אבל יש לו מלוה עליו אסור דלא מירתת ליגע דאי יאמר לו מידי יאמר לו תניחנו בחובי עיין רש"י:

## דף ג:

**רש"י** בד"ה אלא רבא כו' סכין אמאי כו' הד"א:
**תוס'** בד"ה דליתא קמן כו' דלא גמיר פשיטא. נ"ב פרש"י לקמן פשיטא דראה מותר ולא ראה אסור ע"ש:

## דף ד.

**בד"ה** כל מצוה כו' ולמעוטי אתא אם כו' קאמר דסמכינן אחזקייהו כצ"ל והד"א:

## דף ד:

**גמ'** ואב"א לאו אורחיה דמלכא כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה מפני שהן מחליפין קתני דודאי כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה מותר מיד כו' הא דיעבד עבד נ"ב פי' לכתחלה אסור להנות מן החליפין אבל גבי קדושין שכבר קדוש ונהנה מ"ה שריא ליה ואע"פ שהיה ראוי שלא יהנה ממנה אחר הקדושין דכל מה שנהנה אח"כ הוי כבתחילה מ"מ משום פריה ורביה התירו לו מאחר שכבר קדש א"נ מאחר שאין כאן אלא דמים שהוא דבר שאינו ניכר לא החמירו ביה בפרט מאחר שכבר קידש ודו"ק:

## דף ה.

**בד"ה** מי לא כתיב כו' קטנה וקשיא כו' שערות וקרו כו' הד"א:
**בד"ה** אלא לאו כו' והאי תנא חמירא ליה כו' כצ"ל:

**תוס**' בד"ה מכם ולא כו' אילימא לפני יאוש למה לי קרא כלו' וכי יכול להקדיש ביתו אמר רחמנא כו' ומביתו לא נפקא שלא יכול להקדיש ומהכא נפקא אלא שלא כו' כצ"ל. ונ"ב עיין בריש לולב הגזול שמתרץ בענין זה:

## דף ה:

**תוס**' בד"ה ר"ג כו' עד שהיה שני ישראל אוסרים כו'. נ"ב פי' שאין העובד כוכבים אוסר על ישראל א' דלא שכיח שידור ישראל אחד עם עובד כוכבים ביחד אם לא ששני ישראלים דרים גבי הדדי וגזרו חכמים שיאסור עובד כוכבים עליהם עד שישכור כדי שירחקו ממנו ולא ילמדו ממעשיו ע"ש:

## דף ו:

**תוס**' בד"ה אשת חבר כו' בעם הארץ דרבי מאיר כו'. נ"ב דס"ל כל שאינו אוכל חולין בטהרה הרי הוא עם הארץ אע"פ שלא נחשד כלל על המעשר כנ"ל:
**בד"ה** והתיר ר' כו' שהוא טמא שמרביצין כו' דבר אחד הי' ר"י כו' כצ"ל:

## דף ז.

**תוס**' בד"ה והתיר ר' כו' דר' מאיר אכל עלה של כו' כצ"ל :

## דף ט.

**גמ**' ואמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם כו' לא והכי אמר ר' יוחנן כו' כצ"ל:

## דף ט:

**תוס**' בד"ה התם הלכתא כו' היינו היכא דליכא חזקה כו'. נ"ב פי' דאי הוי חזקת טהרה הוי טהור מכח חזקה ולא משום דילפי' מסוטה ואע"פ שספק טומאה ברה"י טמא אפילו היכא דאיכא חזקת טהרה היינו כשיש בו דעת לשאול דילפינן מסוטה. אבל אין בו דעת לשאול דלא ילפינן מסוטה הוי כמו רשות הרבים וטהור מכח חזקה ודו"ק:

## דף י.

**גמ**' א"נ טעמא כו' עד ולא פסולה כל זה נמחק. ונ"ב האי א"נ נראה בעיני שאינו מגירסת הגמרא אלא מוגה בה מן הפירושים ולשון רש"י הוא ודו"ק:

**תוס'** בד"ה וישתה הא כו' לקרקע להבקע לפניו ולא נתנה רשות לכלי להבקע מפניו כצ"ל והס"ד:
**בד"ה** עד שיאמר כו' והא דאמר רב נחמן לילתא כו'. נ"ב נ"ל טעות כי חמותו של רב נחמן היתה וילתא היתה אשת רב נחמן:

## דף י:

**רש"י** בד"ה לא כרב חסדא ומשום עצם כו' כצ"ל:
**בד"ה** תחת המשקוף. נ"ב ובנדרים פ"ז כתב רש"י דגרסינן על השקוף והיינו מפתן התחתון:

## דף יב.

**רש"י** בד"ה שהלכה ובאה כו' בהליכתו והכתה בכותל וחזרה וחתכה כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה והא אמרת וכו' צ"ל הא אמרת כו':
**תוס'** בד"ה לרבי מאיר כו' ור' יוחנן נמי אכל לעיל משחיטת כותי ולא גזר בהו כדגזר ר"מ ובעשרה יוחסין כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה מאן תנא כו' אע"ג דבריש פירקין כו'. נ"ב פי' לפי האמת דבשחיטה לא בעי כוונה א"כ אין חילוק בין רואין אותו לעומד על גביו אבל אי הוי בעינן נמי כוונה לשחיטה לא הוי סגי ברואין אותו אלא דוקא בעומד על גביו ודו"ק:
**בד"ה** קטן יש לו כו' לשם חולין כשרה משום כו'. נ"ב פי' שידע שהוא קדשים אלא ששוחט לשם חולין כשרה אבל משום חולין ר"ל שלא ידע כלל שהוא קדשים אלא סבר שהוא חולין וק"ל:
**גמ'** אבל באשפה שבשוק מודה ליה ונראין כו' כצ"ל:

## דף יג.

**תוס'** בסוף ד"ה ותבעי לי כו' ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד על גביו נמחק. נ"ב ס"א אינו:
**בד"ה** בעי מיניה כו' ומיהו ההוא דערכין ע"כ כו'. נ"ב פי' ואינו זה שהיה יושב לפני ר' ירמיה והיה קורא אותו דרדקי וא"כ בע"כ צ"ל שהוא הקדמון וא"כ הדרן קושיא לדוכתה:

## דף יד.

**תוס'** בד"ה השוחט כו' ור"מ אית ליה כו' כצ"ל:

**בא"ד** וי"ל דהתם בפרהסיא כו'. נ"ב פי' קושיא הראשונה:
**בא"ד** תיפוק ליה דפסול כו'. נ"ב פי' דסבירא ליה כותי וישראל ששוחטין בסכין א' שחיטתן פסולה וכן דעת הרשב"א והטור והאור זרוע מכשיר ובספרי הארכתי:
**בד"ה** ונסבין כו' גרמא גרמא תרי מאי טעמא לאו כו' כצ"ל:

## דף טו.

**רש"י** בד"ה רבי יהודה כו' אלא טעמא משום דלא לתהני מעבירה הוא כו'. נ"ב ותימה הא מסקינן להדיא בפ' הנזקין דר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד ור' יהודה הוא דקניס שוגג אטו מזיד ובע"כ צריכין אנו לפרש דקנסו שוגג אטו מזיד לאסור באותו היום לכ"ע כאילו נעשה במזיד אבל שהחמירו עוד במזיד לאסור לו עולמית משום קנסא לא החמירו בשוגג ודו"ק:
**בד"ה** במזיד כו' מה קדש אסור באכילה אף מעשה שבת אסור נאכילה יכול כו' כצ"ל. ונ"ב כן איתא שם בהדיא נ"ל:
**תוס'** בד"ה מורי להו כו' כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב כו' וזה הטעם של ר"י שמא יאמר לעובד כוכבים לך ולקוט ע"ש בריש אין צדין:

## דף טו:

**תוס'** בד"ה כגון כו' ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם. נ"ב פי' כך הוא לשם לפי המסקנא ע"ש:

## דף טז.

**רש"י** בד"ה צור יוצא כו' לא ישחט קנה כו' הד"א:
**בד"ה** דאשקיל עליה בידקא דמיא שהפכה כו' כצ"ל:

## דף טז:

**גמ'** הכל שוחטין הכל בשחיטה כו'. נ"ב ותימה שסתמא דגמ' בפ"ק דערכין מפרש תרי הכל שוחטין פי' הא דריש פירקין והא דהכא חד לאתויי כותי וחד לאתויי ישראל עבריין ואפשר דאירי התם אליבא דרבא שכן המסקנא לקמן:
**תוס'** בד"ה תלוש ולבסוף כו' בדיעבד כשר ולא לכתחלה. נ"ב הקשה א' מן המשכילים דילמא המקשן סבר דמתניתין אירי בתלוש והא דקתני השוחט דיעבד משום דאינו כשר לשחיט בצור וקנה לכתחלה כי לא ידע הברייתא דתניא בכל שוחטין בין בצור

בין בקנה כו' ונראה בעיני לישב דלרוחא דמילתא הוא דפריך לעיל מהאי ברייתא דהכל שוחטין כו' אבל ה"ה בלא ברייתא איכא למפרך מ"ט צור וקנה לכתחלה לא וכי סכין כתיב באורייתא וכה"ג פריך להדיא בפ"ב דקדושין ע"ש:
**בא"ד** וי"ל דאליבא דר' כו'. נ"ב ותימה בעיני אמאי צריכא לכל אלו נימא דבתלוש ולבסוף חברו ובטלו קמבעי ליה כמו שפירש הרשב"א וכן דעת הרא"ש ודו"ק:

## דף יז.

**רש"י** ד"ה לאחר מכאן כו' נמחק כל הדבור:
**תוס'** בד"ה כי אשתרי כו' וזה אינו דמתחלה לא נסתפק כו' כצ"ל:

## דף יז:

**גמ'** דמיא לסאסאה מאי. נ"ב פירוש סכינא חריפא. אשר"י:
**שם** מאן ויהיב לן מבשריה ואכלינן כצ"ל:
**רש"י** בד"ה סכין שיש בו לסימנין והוא כו' הד"א:
**בד"ה** מחליש כו' כל עוקציו מצד אחד כו' כצ"ל:
**בד"ה** פגימת מום כו' נפגם האוזן בבכור כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל:

## דף יח.

**גמ'** שמתיה ועבריה ואכריז אבישריה דטריפה הוא כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה ואכשריה דקסבר הא דאמר כו'. נ"ב נר' בעיני לפרש דרב אשי הוא דפליג על רבינא דס"ל דכי לא נמצאת סכינו יפה דאפילו לכותים לא מזבנינן וא"כ רב דאמר מעבירין אותו ומכריזין אבישריה דטריפה איירי בנמצאת סכינו יפה ופליג ארב הונא דאמר היו משמתינן ליה ותו לא אבל ההוא סבא כסתמא דגמ' דאמר ולא פליגי כו' ורבא בר חיננא נמי ס"ל כרבינא משום הכי העבירו ואכריז אבישריה טריפה ולא חייש אם תהא סכינו יפה אלא שהיה חס עליו מפני טפלי' והיה חופף עליו למצוא לו איזה זכות ממקום אחר להכשירו ורב אשי מצא לו זכות זה שסכינו יפה לפי טעמו דפרישית ומש"ה פריך ליה מר זוטרא וכי לא חייש מר לסבא שהעבירוהו ולא ס"ל לחלק בין נמצאת סכינו יפה כו' בענין להעבירוו ולהכריז אבישריה טריפה כדפרישנא והשיב לו רב אשי שליחותיה עבדינן מאחר שנתן לנו רשות למצוא לו זכות אם כן נמצא הוא מסולק מהאי דינא ואני עומד תחתיו למצוא זכות להכשירו א"כ שפיר אני יכול להכשירו בזכות שלי אף שהוא כנגדו וכן נראה עיקר דאל"כ וכי בעבור טפליה יחזור רבא בר חיננא מדינא

להכשיר מה שאסרו חכמים כבר וגם מה הקשה לו מר זוטרא וכי לא חייש מר לסבא כו' ודו"ק:
**רש"י** בד"ה הכי קאמרי כו' לא אמר ולא כלום כו' גדולה וללישנא אחרינא כו' כצ"ל:

## דף יט.

**רש"י** בד"ה לא חילק כו' בעלמא הוא הס"ד:
**בד"ה** אמוגרמת כו' דכולה למעלה מן הטבעת כו'. נ"ב הוא הדין רובא נ"ל:

## דף יט:

**גמ'** מדהוה ליה לישראל למשתט רובא ולא שחט כו' כצ"ל:

## דף כ.

**רש"י** בד"ה אמר שמואל כו' כמול עורף ופרכינן הד"א:
**בד"ה** לא למעוטי כו' ימין ומלק בשמאל כו' כצ"ל:
**בד"ה** לא אמרן כו' שהבאתי מפרק שני כו' כצ"ל:

## דף כ:

**רש"י** בד"ה נבלה ומטמאה כו' היא ושחיטה דלאחר מכאן כו' כצ"ל:
**בד"ה** הא קשיא כו' כדלקמן וכי כו' הד"א:

## דף כא.

**גמ'** וחלל שלה ניכר נבלה היכי דמי חלל שלה ניכר אמר רבא כו' כן הוא בספרים אחרים:
**רש"י** בד"ה וחלל שלה כו' בלע"ז נבלה כו' הד"א:
**תוס'** בד"ה כמשפט כו' הקיש ולא כתיב בהדיא כו' כצ"ל:

## דף כא:

**תוס'** ד"ה ואינו מבדיל צריך להיות קודם דבור המתחיל תלמוד לומר כו':
**בא"ד** מאי בינייהו. נ"ב פי' במאי פליגי נ"ל:
**בא"ד** מפרש התם שהייה בסימן כו' כצ"ל:
**בא"ד** דאי אפשר לעשות כו'. נ"ב קאי על עולת עוף ע"ש פ' קדשי קדשים בתוס':

## דף כב.

**גמ'** אף כאן אוחז בראש ובגוף ומזה מאי קאמר כו'. כצ"ל ונ"ב נ"ל:
**תוס'** בד"ה ואינו מבדיל כו' אינו עומד ומבדיל דהא כו' ואיכא רבנן ודאי דפליגי כו' כצ"ל:

## דף כג.

**תוס'** בד"ה כי אצטריך כו' ר"ע מכשיר בעלי מומין כו'. נ"ב פירוש גבי בהמה שעלו למזבח דסבר ר"ע עלו לא ירדו הואיל שכשרים גבי עופות אפילו לכתחלה ע"ש:
**בא"ד** זכר משמע כו' שהוא נקבה. משונה נמחק משונה ונ"ב נראה לי שהוא טעות וכן מצאתי:
**בד"ה** כי משחתם כו' ולר"ש נפקא מינה כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש דסבר פרה קדשי בדק הבית היא נ"ל:

## דף כג:

**תוס'** בד"ה ואי דר"מ כו' ונראה דיש שום יתור כתוב. נמחק כתוב:

## דף כד.

**גמ'** אמר קרא וערפו העגלה כצ"ל וכן ברש"י ונמחק הערופה. ונ"ב נראה בעיני טעות כי לא כתיב בתורה רק וערפו שם את העגלה והאמת שהעגלה השנית מיותר בתורה דלא הוי ליה למכתב רק וערפו שם בנחל דהא לעיל מיניה כתיב והורידו זקני העיר ההיא את העגלה וגו' אלא שינה הכתוב לעכב שלא תהא הכשר של עגלה אלא בעריפה נ"ל:

## דף כד:

**תוס'** בד"ה נתמלא זקנו כו'. נ"ב איכא לאוקמי ביחיד אין נושא א"נ לישא את כפיו בקביעות ובשעה שמרבין ברחמים כגון ביום כפורים ובתענית וכו' פ' לולב הגזול:
**בא"ד** שליח ציבור קבוע או להתפלל בתענית כו' כצ"ל. ונ"ב נראה לי ועיין בתוס' דמגילה וכן בראש:
**בא"ד** בין רגלי הכהנים היו עומדין (ושוערי) [וסועדי] הכהנים היו נקראין. נ"ב כך כתוב ברוב המקומות בתוס' בשאר המחברים והכל טעות אלא כך הוא בין רגלי הלוים היו עומדין (ושוערי) [וסועדי] הלוים היו נקראין וקאי על שיר של לוים ולדמיון בעלמא אייתי הכא וכן הוא בסמ"ג:

**בד"ה** וגבו טהור כו' נגע שרץ ביד שבו דלא אמרי' כו' כצ"ל:

## דף כה.

**רש"י** בד"ה מק"ו כו' בקל וחומר מה כלי כו' הד"א:

## דף כה:

**רש"י** בד"ה תמד מים כו' נעשה יין והתמד עד כו' מקוה וכן כו' כצ"ל והד"א:
**בד"ה** ופטורין ממעשר כו' כתיב וכשחייבין כו' יהיה ופטורין כו' הכל דבור אחד:
**תוס'** בד"ה שאר בהמה כו' ומזנב הפרה ומבגד ועור כו'. נ"ב פירוש דילפינן גזירה שוה בגד ועור דהכא מבגד ועור האמור בטומאת שרצים והתם אייתיר או לרבות דבר הבא מזנב הסוס כו' והשתא פריך נילף מכל ר"ל דאשכחן שלא חלק קרא בין עזים לשאר בהמה וחיה לענין עצמות והוא הדין לענין בגדים כלל אותן בריבוי דכל ודו"ק:
**בד"ה** תיפוק ליה מהתם מבגד ועור. נ"ב פירוש כי היכי דאשכחן לענין בגד שאין חילוק בין דבר הבא מן העז לשאר בהמה וחיה ה"ה לענין עצמות ודו"ק:

## דף כז.

**רש"י** בד"ה דלא לשוייה גיסטרא שלא ידרוס כו' כצ"ל:

## דף כח.

**גמ'** מאי הוי עלה כדקאמרת דלמא כו' כצ"ל:

## דף כח:

**רש"י** בד"ה אין לו כו' וטיפת דם כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה לפי שאי אפשר כו' דבידי אדם אפשר לצמצם כו'. נ"ב אפילו לרבנן דפליגי עלה דרבי יוסי הגלילי וס"ל דבידי שמים אי אפשר לצמצם מ"מ מודים דבידי אדם אפשר לצמצם וק"ל:
**בא"ד** אלא אחד מהן קרבה כו'. נ"ב פירוש בידי שמים אמרינן מכח סברא שלא בא בצמצום כלל ואם כן דייק דע"כ ס"ל דבידי אדם אפשר לצמצם וצמצמו ומצאו במדידה שכך הוא ודו"ק:

## דף כט.

**גמ'** וחדא בקדשים וצריכא כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה איש נדחה כו' לענין עיר הנדחת כו'. נ"ב פי' כגון ענין עיר הנדחת מחלקה הכתוב מיחיד:

## דף כט:

**גמ'** יכול יהא פסול מדרבנן לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ומאחר דאפי' כו' כצ"ל:

## דף ל:

**תוס'** בד"ה החליד במיעוטו כו' כדי שחיטה פסולה אלמא כו'. נ"ב פירוש ופסולה משמע מדאורייתא וק"ל:

## דף לא.

**רש"י** בד"ה דמזמין כו' ומזמנן בפה לכך כצ"ל. ונ"ב עיין לקמן (דף פ"ד:)

## דף לא:

**גמ'** ואמר רבה רבי נתן היא כו' ולרבנן שירדה להקר כו' כצ"ל:

## דף לב:

**גמ'** וחלל שלה ניכר נבלה כן הוא בס"א:
**רש"י** בד"ה שחט כו' צ"ל ששחט את הוושט ולבסוף כו' הד"א:

## דף לג.

**רש"י** בד"ה מי מצטרף כו' אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר כו' כצ"ל:

## דף לג:

**גמ'** אבל לחולין שניות הויין כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה ופוסל את כו' ובמסכת סוטה נפקא לן כו' כצ"ל:

## דף לד.

**גמ'** בחולין שנעשו על טהרת תרומה חולין שנעשו על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש כצ"ל:
**שם** ואנו היאך לא נעשה אוכל כאוכל. נ"ב אוכל דמיירי באדם שאוכל נקרא טעם משך קריאתו בכף כגון האוכל בבית והאוכל שהוא מאכל נקרא משך קריאתו באלף כגון אוכל בכסף תשבירני וכמו ויתן אוכל בערים גליון:
**רש"י** בד"ה היאך לא נעשה אוכל באוכל כמאכל. דהאוכל כו' כצ"ל:

## דף לה.

**רש"י** בד"ה דליכא כזית כו' אבתריה הנח לנייד כו' הד"א:
**תוס'** בד"ה אין לך כו' לא יאכל מאי לאו דנגע בו והוא דקרי כו' כצ"ל:

## דף לה:

**גמ'** איסור טריפה וחייל אאיסור כו' כצ"ל:

## דף לח.

**גמ'** ה"א דוקא דכפפה ופשטה כו' מנא אמינא לה דתנן כו' ואי עדיף מאי עד רבא אמר פרכוס שאמרו כו' כצ"ל:

## דף לח:

**תוס'** בד"ה אלא זה כו' ויאמר שבצמצום נעשה כו'. נ"ב ואע"ג דבפ' שבועות העדות פריך והא א"א לצמצם אין לו לתנא לשנות באותו ענין דלא איצטריך אלא אם לא יבא אליהו דבקרא שייך למימר דשבקיה דאיהו דחיק ומוקי כו' תוס' שנ"ץ:
**בא"ד** דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה. נ"ב כי האי גוונא בנדה בפ' בנות כותים (נדה דף ל"ג:)

## דף מ:

**רש"י** בד"ה אי לאו דאמר רב הונא סי' א' כו' כצ"ל:
**בד"ה** ואוקימנא ע"כ בחטאת כו' הד"א:

## דף מא:

**רש"י** בד"ה ורב נחמן כו' אוסר ה"מ כו' הד"א:

## דף מב.

**רש"י** בד"ה השוחט חולין בחוץ הס"ד:
**בד"ה** לשם עולה כו' עליה פסול וכן כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה והא לא כו' לא אמר כלום כו'. נ"ב פי' שצריך להתפיסה בנדר וא"כ כשאמר הרי זו חטאתי כו' אינה מתפיסה וק"ל. אכן רש"י פי' שאומר הרי זו לחטאתי דחשבי' כמתפיסה וכן עיקר וכן כתב הטור יורה דעה:
**רש"י** בד"ה לישנא אחרינא כו' דהא לא אמרו והאי כו' דלעיל ואמתניתין דזה הכלל כו' מהו דתימא אכלל דמתני' כו' כצ"ל:

## דף מב:

**תוס'** בד"ה ואמר רב יהודה כו' דמשכחת ביה חומרא וקולא כו'. נ"ב לא הוה ליה למימר אלא קולא לחוד דהא כבר איכא חומרא לענין עומאה אלא דבעי לאשכוחי קולא וחומרא כחדא בר מטומאה דהתם וק"ל:

## דף מג.

**וושט** דאכלה ביה ופעיא ביה כו' כן הוא בס"א:
**בד"ה** נפולה נפלה מן הגג וגלודה בכלל:
**רש"י** ד"ה נטולה שניטל עורה ונחתכו רגליה בכלל חסורה כו' כצ"ל והד"א:

## דף מג:

**גמ'** יונה אמר ר' זירא מבלעתיה וכמה כו' כצ"ל ונ"ל יונה הוא שם חכם וכן איתא בערוך וזה דעת רוב הפוסקים שהשמיטו דין זה וכן יראה מפי' רש"י למי שמעיין ומדייק בפירושיו אלא שהסמ"ק כתב שקאי על יונה ממש וכן היא בשחיטת אשכנזים ולא נהירא:
**רש"י** בד"ה דאמר במשהו כו' שחיטה היא הס"ד:

## דף מד.

**גמ'** והאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו הא דאקפל אקפולי הא דאינקב אינקובי נמחק. ונ"ב כל זאת אינו בגרסת רש"י אלא פריך והאמר רבה ב"ח אמר שמואל כו' ומשני הא דאקפל אקפולי הא דאפרוק אפרוקי וכן פי' הרשב"א להדיא וכן הוא באשר"י:

**תוס**' בד"ה כולה כרב עבדא והא דאמר לעיל רמינן עלה כו' כצ"ל:
**בד"ה** והאיכא עיקור כו' ומיהו ספרים דגרסי מעיקרא כו'. נ"ב פי' גבי בשלמא מתני' לרב פפא לא קשיא כו':
**בא"ד** הא דאקפל אקפולי כו'. נ"ב פי' ולעיל ל"ג הא דאקפל כו' אלא כגירסת הספרים שלנו ודו"ק:

## דף מה.

**רש"י** בד"ה מצטרפים הנקבים כו'. נ"ב אף לפרש"י הנקבים לאו דוקא קאמר אלא ר"ל בין הכל וכן פי' הר"ן כל הסוגיא וכן איתא באשר"י שאף לרש"י הפי' כן ע"ש:
**בד"ה** ובגולגולת כו' ובגולגולת בש"א כמלא מקדח ובה"א כדי שינטל כו' כצ"ל:
**בא"ד** ואמרי' בבכורות כמה ינטל כו'. נ"ב לא מצאתי זאת בבכורות אלא באיזה מקדח אמרו במקדח של רופאין והוא סוף המשנה דאהלות וכמו שכתבו התוס' ואם אינו טעות סופר אגב ריהטא לא דק:
**בד"ה** כנגדו בביצים כו'. אתה יכול להכיר המוח דביצים גם יש להן ב' קרומים כו' כן הוא בס"א:

## דף מה:

**רש"י** בד"ה אבא רב כו' אבא חבירי. נ"ב עיין בריש במה בהמה (שבת דף נ"ג:)

## דף מו.

**רש"י** בד"ה ה"ג כו' שמן חי בליען כו' חי בליעי כו' הד"א:
**בד"ה** עד א' כו'. נ"ב עד אחת כו':
**תוס**' בד"ה ואת"ל עד ולא כו' עצמן היינו עובי כו' כצ"ל:
**בד"ה** מאי לאו כו' משום דאי הויא טרפה כו'. נ"ב פירוש משום דאמרינן לעיל שניה איני יודע ובספק הואי ואי הוי אף השניה טריפה א"כ כל הבעיות שייכים למיבעי על השניה כמו על הראשונה ודו"ק:

## דף מו:

**רש"י** בד"ה ר' יוסי כו' אין זו יבישה אלא שתיבש כ'כ כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל:

## דף מח:

**רש"י** בד"ה נקובי נקיב כו' לתוכה והלכתא כו' כצ"ל והד"א:

## דף מט.

**גמ'** רב אחא בריה דרבה אמר תלינן כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה נהגו בו כו' נקיט ליה. נ"ב פי' כהנים:

## דף מט:

**רש"י** בד"ה התורה חסה כו' על ממונן של צרי עין שהרי צרעת באה עליו בעבור שהוא צר עין כדאיתא במדרש ובא אשר לו הבית כו' קל וחומר כו' כצ"ל:

## דף נ.

**רש"י** בד"ה ברובו אפי' כו' או תחתון ברובו כשרה. נ"ב נ"ל להגיה עד רובו וכן מצאתי להדיא בפי' רבינו נסים שהעתיק לשון רש"י:
**רש"י** :

## דף נא.

**רש"י** בד"ה הכה על ראשה כו'. נ"ב ס"א הכה על ראשה אדם שהיה אוחז בידו שבט אחד והכה על ראשה של בהמה והלכה לה השבט עד זנבה או שהכה כלפי זנבה והגיע השבט עד כלפי ראשה ולא תימא שהכה על ראשה וזנבה שלא יגיע בשדרה כלל דליכא למיחש משום ריסוק אלא אפילו הכה על השדרה באורך אפי' הכי לא חיישינן עד כאן זה מצאתי בשני פירושים מדוייקים:

## דף נא:

**גמ'** עף ומעפף. נ"ב והרי"ף גורס עייף מיעף:
**רש"י** בד"ה דעביד ביזרי כו'. נ"ב ביזרי לשון זרעים כך פי' הערוך אבל מלשון רש"י לא משמע הכי:

## דף נב.

**גמ'** או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן כו' כצ"ל:

**שם** עולא בן זכאי אומר כו'. נ"ב זו היא גירסת תוס' כדלקמן אבל גירסת רש"י אמר עולא בר זכאי אימר וק"ל:
**רש"י** בד"ה חימצי כו'. נ"ב וביבמות פ' הבא על יבמתו פי' מין קיטנית:

## דף נב:

**גמ'** והא ההיא תרנגולתא כו'. נ"ב בשלמא אברייתא לא קשה מההיא עובדא דשמא ארס שלו אינו מזיק אבל השתא דמחלקין בין מצילין כו' משמע דבאין מצילין שאין לו חימה אינו כועס כל כך להטיל ארס והא אשכחן דאית ליה ודו"ק:
**שם** ואיתחיד דשא באפיה כו'. נ"ב פי' מאיליו:
**רש"י** בד"ה עד שתנקב כו' אפי' לעופות כו'. נ"ב זהו לפי סלקא דעתיה דלאו מוקי עדיין בגדיים וטלאים אי נמי בעופות הגסים קאמר שדינם כגדיים וטלאים כדמשמע באשר"י להדיא ע"ש:
**בד"ה** בריבי שה חכם. נ"ב ס"א לישנא אחרינא גדול הדור:
**ד"ה** ורבנן כו' זיהרא ולא כו' הד"א:
**תוס'** בד"ה ה"ג כו' יש דרוסה לנץ בכל ענין כו'. נ"ב אבל ללישנא קמא לא קשה נהי דיש דרוסה לנץ אף בגדיים וטלאים היינו דוקא במצילים ומש"ה קתני מתני' עוף הדק דבכל ענין ודו"ק:

## דף נג.

**רש"י** בד"ה רוב אריות דורסין וקים לן כו' כצ"ל:

## דף נג:

**רש"י** בד"ה דרוסה שאמרו מבחוץ צריכה כו' הד"א:
**בד"ה** סימנין ואזיל כל הנך כו' כצ"ל:
**בד"ה** גודרו כו' גודדו בדלת כצ"ל. ונ"ב נ"ל דגרסי' בשני דלתין דאחרונה פשיטא שהוא בדלת דלא שייך כאן לשון גרידא אלא דלא תימא גורדו כמו שמצינו בסופר גורדו ומעמידו על גולדו כי לשם הוא מענין קליפה אבל הכא גרסי' גודדו בוי"ו וב' דלתי"ן והוא מלשון חותך כמו גודד בתאנים נ"ל:
**תוס'** בד"ה דרוסה כו' דמורי ביה רב מכפא כו'. נ"ב אבל מהא דרב דאמר צריכה בדיקה כנגד כל החלל כו' לא קשה דשמא איירי שראינו שדרס אבל אין מקום הדריסה כלל ניכר מבחוץ דבכה"ג ודאי רב מודה דחוששין לספק דרוסה אבל היכא שמקום הדריסה

ניכרת לעולם לא מהני בדיקה כדי לראות אם יתאדם הבשר נגד הסימנים אבל מהא דמורי בהו רב כו' שפירש רגיל להורות א"כ בע"כ איירי בדבר המצוי תמיד וענין כזו שראינו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר כלל מבחוץ לא שכיחא כלל ידו"ק:

## דף נד.

**גמ'** ורשב"ל אמר אלו כשרות דוקא כו' כצ"ל:

## דף נד:

**רש"י** בד"ה לא חמשה כו' ובו משלשלין את המטה. נ"ב פי' ועוד איכא בו צורך אחר שמשלשלין בו את המטה להורידה מן העלייה או להורידה אל המקוה כשנטמאת ע"ש:
**תוס'** בד"ה אין בעלי כו' בשור זה כו' כצ"ל. ונ"ב קאי אמה שאמר שור זה לעולה ואח"כ החרימו שחל החרם עליו צריך ליתן פדיונו לכהנים וקאמר שאין שמין אותו בכל שויו אלא אומדים כמה היה אדם נותן דמים בעד שור זה להקריבו עולת נדבה אע"פ שאינו חייב קרבן שהרי זה נמי לא אמר הרי עלי עולה אלא שור זה וק"ל:
**בד"ה** הדקין כו' אלא אשברים קאי אמנם לא מצאנו בשום מקום דבעינן שיעור לכלי חרס מתחילתן והאי דתנן כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל:
**בא"ד** במס' כלים בפ"ב אלא כו' כצ"ל:

## דף נה.

**גמ'** שיעורן בכדי סיכת קטן כו'. נ"ב זה לשון הערוך פי' הכלים הקטנים אם נפחתו ונשתייר בשוליהן שהן קרקרותיהן והיינו קרקעיתיהן או בדופנותיהן שהן הצדדים שיעור שישבו במקום שלא מסומכין ויכולין לקבל אפילו כל שהוא עדיין מקבל טומאה ולא נאמר בפי' כמה שיעור קבלתו ושיעור של אותו כלי כשהיה שלם למטה כדי סיכת הקטן למעלה עד לוג כו' ולא פירש כמה מחזיק י"ל הואיל כשהיה שלם שיעורו כדי סיכת קטן שיעורו כשנשתבר כדי סיכת אבר קטן של קטן בן יומו כמפורש בגמ' בפרק המוציא יין בשבת לענין הוצאות שבת ועי"ל ילמוד סתום מן המפורש חצי לוג בסאתים חלק א' מצ"ו חלקים וכן רביעית בסאה חלק א' מצ"ו חלקים בה גם אלו הדקין אם ישאר להן תוך והן יכולין לקבל חלק אחד מצ"ו בלוג מקבל טומאה כדאמרי' בכ"מ סמכו ענין לו כו':
**שם** ואיידי דתנא רישא כו' אסור באכילה ואב"א ניקב לחוד ונחתך לחוד כו' כצ"ל. ונ"ב כן מצאתי הגירסא בחדושי הרשב"א וכן הוא בר"ן ע"ש:

**תוס**' בד"ה שיעורין כו' שולי המחצית. נ"ב פי' דומה לגת:

## דף נה:

**גמ**' בעי ר' ינאי בר' ישמעאל ניטל מקום השדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה קול הבריות צ"ל כל הבריות:

## דף נו:

**גמ**' ברבי א"ל ירוקין הוו כו' דר' אבהו וא"ל אדומין הוו וטריפה והאנן תנן אדומין כשרין אדומין שהוריקו כו' בטרפחת כרבי בזפק כו' כצ"ל:

## דף נז.

**תוס**' בד"ה שמוטת ירך כו' גבי אלו כשרות כו' כצ"ל:

## דף נח.

**גמ**' לאמימר ומודין בביצת טריפה כו' כצ"ל:

## דף נח:

**רש"י** בד"ה בחדא מחתא כו' לשון עובד מחי. נ"ב תרגום של מעשה אורג:
**בא"ד** שמסדר את דבריו כצ"ל:
**בד"ה** והיכא דלא כו' אוקימנא והוא דקיימא כו' כצ"ל:
**תוס**' בד"ה הני תמרי כו' לאתויי ענבים דברום ובאמצע כו' כ"ה בס"א:
**בא"ד** והא שייר ענבי דברום כו'. נ"ב בגמ' שלנו לא נאמר אלא והא שייר בין הביניים אלא שהתוס' גורסין נמי והא שייר ענבי דברום דבתחילת הפ' אומר מחרצנים לאתויי ענבי דברום עד לאתוי בין הביניים וא"כ ממילא מתרוייהו פריך וק"ל:

## דף נט.

**רש"י** בד"ה ה"ג כו'. נ"ב ס"א קרסולי גרסי ולא גרסי' קרסוליו:
**תוס**' בד"ה ניבי כו' ושקול טופריה דבב"ק ובפ' במה אשה כו' כצ"ל:
**בד"ה** אלו הן כו' קרנים חרוקות כו' צ"ל חדוקות כאן ובכ"מ בעמוד שאחריו:

## דף נט:

**גמ'** בעינן כרוכות הדורות וחדוקות והוא דמבלע חידקייהו והיינו ספיקא כו' כצ"ל:
**שם** הוי משכיה דטביא כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה חדורות כו' צ"ל הדורות כו' ול"נ דכרוכות היינו כו' גרסי' הדורות כעין כו' כצ"ל:
**בד"ה** בעינן חדודות כרוכות כו' דשור חדודות לאפוקי כו' אינן חדודות יש עיזא כרכוז ששמו כו' וקרני' חדודות וחדוקות כו' כצ"ל:
**בד"ה** דמיבלע חדקייהו חריצן כו' כצ"ל:
**בד"ה** והיינו ספיקא דעיזא כרכוז שקרניו חדודות וחדוקות ומספקא לן כיון דחדודות וחדוקות חיה כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה אלו הן כו' דיש טלפי חיה דומות כו'. נ"ב וממילא איכא נמי לספוקי שמא ישתנה נמי שיהיה מין עז וכה"ג שדומה בטלפים לחיה ודו"ק:
**בא"ד** והשתא מתני' דפרק בא סימן כו'. נ"ב לא קאי אהאי י"ל אלא אפי' ר"ת דפירש דליכא לספוקי בטמאה לכ"ע אלא כדי לידע בין חיה לבהמה אם כן מתני' דבפרק בא סימן איירי כדי להפריש בין טהורה לטמאה ודו"ק:
**בא"ד** טלפים דעז כטלפים דחיה כו'. נ"ב נ"ל דלאו דוקא ממש כשל חיה דאם כן קשה לרבנן דר' דוסא שמתירים החלב בטלפים לחוד אלא דומות קצת ומש"ה פריך שפיר התוס' למאי נ"מ מזכיר התלמוד ודו"ק:
**בד"ה** והרי עז כו' ותימה לישני ליה כו' עיזא דכרכוז ודחדודות כו' כצ"ל:
**בא"ד** וגם חדין בראשיהן כו'. נ"ב פי' כרוכות דהיינו גילדי ואם נפרש כרוכות עגולות הלא של שור נמי עגולות והדורות נמי הן אם נפרש עגולות ואף אם נפרש חדודות גם של שור חדין בראשיהן וק"ל:
**בא"ד** ובחדודות ובחדוקות נמי לא סגי כו'. נ"ב כאן תפס פרש"י חדודות ולא הדורות וק"ל:
**בא"ד** משמע שבא לפסוק הלכה כו'. נ"ב אבל והוא דמיבלע חידקייהו אינו פסק הלכה אלא שממעט ספיקא דעיזא כרכוז ודו"ק:
**בא"ד** היכא דלא מיפצלא כו'. נ"ב פי' דבעינא כל הני תלתא סימנים וק"ל:
**דף** ס ע"א תוס' בד"ה אל תקרי כו' פי' בערוך כו'. נ"ב וזה לשון הערוך כל מעשה בראשית בקומתן נבראו לצביונן נבראו פירוש לקומתן גדולים מלאים ולא קטנים שצריכין לגדל לדעתן נבראו ולא כדעת התינוקות ופי' לצביונן לשון יופי כמו לצבי ולתפארת כו':

**בד"ה** פסוק זה כו' דלמטטרון יש לו שבעים שמות כן הוא בס"א:

## דף סא.

**תוס'** בד"ה כל שיש כו' קתני בברייתא רשב"ג אומר כל שיש לו אצבע כו' כצ"ל:
**בא"ד** פי' בי"ט עופות ע"כ כו'. נ"ב בעלי התוס' בעל כרחן גורסין לקמן י"ט עופות והיינו מאחר שהזרזיר הוא בכלל כ"ד עופות הטמאים והזרזיר הוא מין עורב כדלקמן א"כ הסברא נותנת שיש לו ב' סימנים כמו עורב וא"כ [לא] נשארו אלא י"ט עופות שיש להם ג' סימני טהרה כו' ודו"ק:
**בא"ד** שהיא באות שבעופות כו' כצ"ל:

## דף סא:

**תוס'** בד"ה מכדי כ"ד כו' דהא השתא בתלתא לא אכלינן כו'. נ"ב ואע"ג דלא ילפי' מי"ט עופות מידי דאם לא כן עורב ל"ל מ"מ כה"ג דכתיב להדיא דחד סימן אסור כגון בפרס ובעזניה א"כ ממילא שמעי' דחד סי' אסור נהי דלא נוכל לאסור אותן ב' סימנין שהן בפרס ובעזניה משום דכל חדא הוי ב' כתובים עם י"ט עופות אבל סימן השלישי דליתא גבייהו ילפינן מינייהו ומפרס ומעזניה ודו"ק:
**בא"ד** ואי ה"א דאותו שלישי כו'. נ"ב כגון שזה הסימן שיש לי"ט עופות יותר מבעורב זה הסימן הוא גבי חד מהנהו פרס או עזניה א"כ בודאי זה הסימן השלישי שיהיה בי"ט שלא נמצא בפרס או בעזניה בודאי יהיה גבי עורב וק"ל נ"ל:
**בא"ד** דאתי מק"ו מי"ט עופות כו'. נ"ב ואע"פ שכבר תירץ לעיל דלא נוכל למילף מינייהו מ"מ קא ס"ד נהי דלא נילף מינייהו בסימן השייך בי"ט עופות אפי' בצירוף פרס ועזניה דהא הני תרי סימנים דידהו הוו שני כתובים ממש אבל השתא דאיכא חד מינייהו דפרס ועזניה דה"ל סימן חדש שאינו כלל בי"ט עופות אם כן הוה שפיר ילפינן מיניה ולא הוה צריכין למילף מי"ט עופות אלא שלא תאמר סימן הישן הוא עדיף שהרי בי"ט עופות הוא טמא אפילו בתרי בהדיה כל שכן הכא דהוא חד דלא עדיף מן החדש ודו"ק:
**בא"ד** דכי איכא תרי בהדיה הוי טמא כו' כצ"ל:

## דף סב.

**גמ'** דבר אחר למינו להביא כו' מאי סנונית לבנה כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה אמר רחבה כו' סטיו כפול היה כו'. נ"ב פי' האיצטבא סביב מקפת ובתוך אותו היקף עוד היקף אחר. רש"י:

**בסוף** א"ד בפ"ק דפסחים. נ"ב פי' שכך היתה נקראת:

## דף סב:

**גמ'** ולא אזוב כותלית כו'. נ"ב מפי' הרמב"ם דסוף נגעים יראה שהוא שם מקום או מדינה כמו אינך והערוך פירש שהוא איזוב שיש בו צבע כמו כחול:
**שם** דבי חילפי כו'. נ"ב פי ערבה:
**תוס'** בד"ה מאי ספיקייהו כו' וגם ר"ח פי' גבי כו' כצ"ל:
**בא"ד** שיש לו לסתות כו'. נ"ב פי' לחיים:

## דף סג.

**גמ'** באות שבעופות כו'. נ"ב פי' מאוס:
**שם** תני רבנן עורב זה עורב [אוכמא] את כל עורב להביא עורב העמקי [והבא בראשי יונים] למינו להביא את הזרזיר למינהו להביא סנונית לבנה (והכא אמר מר) [והבא בראשי יונים אמר ר"פ] כו' כצ"ל. ורב כך גירסת הרי"ף ועיקר:
**רש"י** בד"ה וזהו שהביא כו' מתרגמי ליה כו'. רב פי' על דוכיפת:

## דף סג:

**רש"י** בד"ה מנה הכתוב כו' וגו' (מפני) [ישנה] כו' הד"א:

## דף סד.

**תוס'** בד"ה סימנין כל גבי דגים קטנים אין בהן כו' כצ"ל:
**בא"ד** מהו דתימא הרסנא עיקר כו'. נ"ב פי' ונאכל כמו שהוא חי קמ"ל דקמחא עיקר ואינו נאכל חי ואסור אלמא דלענין בישולי עובדי כוכבים אזלינן בתר עיקר וא"כ ממילא הכא דקמחא עיקר הוי בכלל פת ודו"ק:

## דף סד:

**תוס'** בד"ה גיעולי ביצים כו' ושום תלמיד הגיהו. נ"ב פי' אלא הכא גרסי' גיעולי ביצים מותרות שורו עיבר ולא יגעיל ול"ג מפני וק"ל:
**בד"ה** והוא שנמצא כו' ועלה קאי דר' זעירא דאמר כו' כצ"ל:

## דף סה.

**תוס'** בד"ה ר' יוסי כו' לא דריש חגב כו'. נ"ב פי' ואין צריך שיהא שמו חגב וכן פירש הרא"ש להדיא ומ"מ אינו קשה אמאי אמר איכא בינייהו ראשו ארוך ולא קאמר איכא בינייהו חגב משום דלא פסיקא ליה כל כך דשמא תנא דבי רב [בלא יתור דחגב מצריך שיהא שמו כל הני דכתיבי בקרא אבל לקמן מקשי התוס' אי הוי חד מנהון דלא הוי שמו חגב א"כ מוכח להדיא דתנא דבי רב] לא ס"ל דבעינן שמו חגב הל"ל איכא בינייהו שמו חגב:

## דף סה:

**רש"י** בד"ה הצד השוה כו' ארוך וקרצולי' כו' הד"א:. :

## דף סו:

**רש"י** בד"ה ת"ל כו' ונחלים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים כו' כצ"ל:
**בד"ה** ואימא במים כלל ת"ל שרץ כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה במאי קמיפלגי כו' מן ההפתק ומן כו' כצ"ל. ונ"ב פי' מקום כינוסיהן של חגבים שעצורין ומלוחין זה על זה:
**בא"ד** הבאין מן הסלילה. נ"ב פי' הנמכרין בסל לפני החנויות:

## דף סז.

**רש"י** בד"ה ואיפוך אנא כשאר כעין הפרט כו'. נ"ב נ"ל דאף רש"י נשמר מקושית התוס' אמאי לא נימא מרבה אני חריצין ונעיצין לפי שהן נובעין כו' אלא משום דלא דרשי' בכלל ופרט דנימא כעין הפרט מה התם נובעין כו' ע"כ בעי לאשכוחי שום מעלה דאית בחריצין ונעיצין לרבות לאיסורא ומעלה בבורות שיחין ומערות דחזו לרבות להיתרא והיינו משום שעצורין ככלים ואם כן רביתייהו בהכי ודו"ק:
**בד"ה** מיניה הוא כו' צ"ל מניה הוא כו' כדכתיב בימים ובנחלים כו' כנ"ל:

## דף סז:

**תוס'** בד"ה קוקיאני כו' טוניא באוסייהו. נ"ב פי' שרץ קטן:

## דף סח.

**רש"י** בד"ה אע"פ כו' לכהן או הבא כו' סד"א:

**תוס**' בד"ה אדם מבהמה כו' חוץ לפרוזדור הוי כילוד כו'. נ"ב הוא מדברי הגמ' ומש"ה לא מקשה פשיטא דהוי כילוד משום הא דהתם אינו משנה ולא ברייתא ודו"ק:

## דף סח:

**רש"י** בד"ה הכל היו כו' ופגימה שלא יצתה ממחיצתה הא יצתה כו' כצ"ל. ונ"ב זה נלמד מפסוק כי קידש קדשים ע"ש מפרש"י וכן בגמרא בהדיא פר' טבול יום שפנימי קאי על הן לא הובא דמה אל הקדש פנימה כלומ' לפני ולפנים וכן ברש"י פ' כל שעה אבל מכאן משמע לכאורה שדורש הן לא הובא דמה אל הקודש כלומר שלא הוזה כו' ופנימי דורש בפני עצמו שלא יצא חוץ למחיצה וכן משמע בתוס' הנ"ל עד נ"ל:

## דף סט.

**רש"י** בד"ה אבן פקועה דכותיה דאין הולד טעון שחיטה כו' כן הוא בס"א:
**בא"ד** דלאו שחיטה היא וחתך ליה האי אבר ושרי כן הוא בס"א:

## דף סט:

**גמ**' כולה עולה אף כשאמר כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה דתנן בסיפא כו' ואמר ממירין כו'. נ"ב פי' אברים של חולין בשלמים של הקדש דאף בתמורה הרגל נעשה כולו קדוש אבל לא שלמים דחולין באברים של קודש כו' ע"ש:

## דף ע.

**רש"י** בד"ה נעקרו קא סלקא דעתא קודם לכן נעקרו ונפלו כצ"ל והס"ד:

## דף ע:

**רש"י** בד"ה ויצא דרך כו' ושפה חיצונה משויירת וקא מיבעיא ליה תורא כו' כצ"ל. ונ"ב תורא שפה חיצונה רש"י פרק אלו מומין וכן בערוך ע' תור:

## דף עא.

**רש"י** בד"ה אלא לבר פדא כו' ולא מטמא אדם הס"ד:
**בד"ה** בוקעת ועולה כו' מציל על טהרה כו' הד"א:

**תוס**' בד"ה והאשה טהורה כו' העגיל הראש כו'. נ"ב כלומר שעב ראשו כמו קיפה של צמר עיין שם פרק הלוקח בהמה:

## דף עא:

**גמ**' שם מיסב ואוכל בליפתן. נ"ב מבואר ברש"י בריש עירובין:
**רש"י** בד"ה מתוכו קאמרי' כו' של אדם שכן כו' הד"א:

## דף עב.

**תוס**' בד"ה כי קאמר כו' כך אינה מטמאה טהרה שאצלם כו'. נ"ב ומ"מ אנו צריכין לקל וחומר דלעיל להציל על טהרה בלועה באוהל המת בשלמא מה שאין טבעת הטמאה מטמאה את הטהורה משום ששניהם בלועים אבל הא שמקבלת טומאה באהל המת ויהיה טמא הבלוע לכשיצא ודו"ק:

## דף עב:

**רש"י** בד"ה וכי באיזה טומאה משויירת עליו כו' כצ"ל:
**תוס**' בד"ה אלא שאם כו' ומגע הזב בבת אחת כו' [וחייל אמדרס החמור כו'] כצ"ל:

## דף עג.

**גמ**' ואמרי לה כדי כו'. נ"ב פי' שם חכם או פי' בכדי כלומר בחנם בלתי שום הזכרת חכם. הליכות עולם:
**תוס**' בד"ה בשעת פרישתן כו' אבר המדולדל כו'. נ"ב פירוש אדם שהוא מוכה שחין ויש לו אבר המדולדל כו':
**בא"ד** ותוחבו בסירא כו'. נ"ב פי' בקוץ התחוב בכותל או בקרקע והאדם החולה נמשך ממנו והאבר נשמט ממילא ע"ש:

## דף עג:

**גמ**' מטמא משום אבר מן החי ואין מטמא משום אבר מן הנבלה דברי ר"מ כו' כצ"ל:
**תוס**' בד"ה הוכשרו כו' לא הוכשרו מפרש רב אשי כו' פליגי ארב אשי וי"ל כו' כצ"ל:

## דף עד:

**תוס'** בד"ה דגמר שה כו' שה מעליא ופודין בו כו'. נ"ב בחידושי רשב"א כתב בשם הרמב"ן הא דאמרי' לעיל דלר"מ פשיטא שפודין היינו מעיקרא מקמיה דאסיק אדעתיה דגמרינן גזירה שוה דשה שה כו' ע"ש:
**בא"ד** דאין פודין בשחוטה כו'. נ"ב פירוש דילפינן מפסח והתם אי אפשר בשחוט דשחיטה לשם פסח בעינן וק"ל:

## דף עה.

**גמ'** רבא אמר לדברי המתיר כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה מה חלב כו' שאין כל מינן טעון כו'. נ"ב פירוש רק כשב:
**בא"ד** ומה ת"ל אלא לומר לך מה כו' כצ"ל:

## דף עה:

**תוס'** בד"ה בן פקועה כו' לא מצנורף לקמן שאין כו' כצ"ל:
**בד"ה** אף בחול כו'. אמאי לא יאכל מאחר שאימת שבת כו' [ע"י עילוי עולה ועוד פריך כו'] כצ"ל:

## דף עו.

**רש"י** בד"ה בגמל ניכר כו' ארכובה הוי כו'. נ"ב ארכובה הוא פי' על ערקוב נ"ל:
**בא"ד** קפץ העליון כו'. נ"ב פי' קשר:

## דף עו:

**גמ'** לדחויי כדדחינן כו'. נ"ב נראה שזה לשון סתם גמ' וק"ל:
**רש"י** בד"ה ואם לאו כו' מדולדל ולשמואל כו' הד"א:
**בד"ה** אריוך כו' אריוך מלך כו'. נ"ב פירוש ודינא דמלכותא דינא:

## דף עח.

**רש"י** בד"ה בפני הבית בזמן הבית ובפרק בתרא מפרש אמאי נקטינהו כצ"ל והס"ד ואחר כך מ"ה שניהם כשרין משום דבעי למיתני סיפא שניהם פסולין והוא גם כן ס"ד ואח"כ מ"ה והשני סופג כו':
**בד"ה** הראשון חייב כו' לישחט בפנים כו' הד"א:

**בד"ה** כלאים רחל כו' ואת בנה הס"ד:
**תוס'** בד"ה מנין לאותו כו' איכא לאו דעשה כו'. נ"ב פירוש אותו ואת בנו מיקרי מחוסר זמן כדלקמן (דף פ"א:)

## דף עח:

**גמ'** קמ"ל דמחייב לחלק כו' דתניא איש אשר יקלל אביו ואמו כו' כצ"ל:

## דף עט.

**גמ'** ואמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי יהודה כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה עייל לי כו' דסתם מתני' דסוף פרק אלו מומין כו' כצ"ל:

## דף עט:

**גמ'** חייב במתנות בכוי פטור מן המתנות כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה חוששין לזרע כו' באם הזאת מקצת שה ושה דאמר כו' כצ"ל והד"א:
**בד"ה** אי לרבנן דאמרי חוששין בר כיסוי הוא כצ"ל:
**תוס'** בד"ה אילימא דשחטה כו' לתיש ובנו ופליגי אם כו' כצ"ל:

## דף פ.

**רש"י** בד"ה בתיש הבא כו' מן התיש והצביה עם כו' התראה ולר"א כו' כצ"ל והד"א:
**בד"ה** דלמא מינא כו' מאי ניהו הס"ד:

## דף פ:

**רש"י** בד"ה משום לאו כו' ומשום בל תקטירו מקצתו. [נ"ב] פי' הן כולו חייב הן מקצתו חייב:
**תוס'** בד"ה שחיטה שאינו כו' אלא אפי' אין כו' כצ"ל:
**בד"ה** דכמה דלאו בפנים הוא חזרה כו' כצ"ל:
**בא"ד** ואינו ראוי ליזרק כו'. [נ"ב] פי'לאחר ששחט את בנה כו' נ"ל:
**בא"ד** ור"ת לא גריס הכא ופסול כו' כצ"ל:

## דף פא.

**רש"י** בד"ה התראת ספק כו' [ופירוש משובת הוא מאדם חריף ומפולפל] כצ"ל:

**תוס**' בד"ה הנח למחוסר כו' דרך ישרות דגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל. ונכתב עוד בצדו דרך ישרות פי' נדבות:
**בד"ה** יום להרצאה כו' דר' שמעון הוא דאית ליה כו'. נ"ב פי' עלה למחוסר זמן ירד נ"ל:

## דף פא:

**גמ**' חייבי מיתות שוגגין כו'. [נ"ב] והמסקנא בפ' אלו נערות דבחייבי מיתות שוגגין כ"ע ל"פ אלא בחייבי מלקות שוגגין לחוד הוא דפליגי ע"ש:

## דף פב.

**רש"י** בד"ה ואמר ריש לקיש. נ"ב ומה שהזכיר רש"י נבלה משום דעלה דכריתות קאי ומה. שאמר אם יגע בטומאה כו' לר"י דלא דק כו' ונראה שמטמא הבצק מן הנבלה על ידי צירופו לכביצה כמו שמיטמא ממקום אחר. תוס' בפ' מרובה:
**בד"ה** אלא הא כו' והא דתנן תצא כו'. נ"ב היינו מתני' דהתם דדייק מיניה ע"ש נ"ל:
**תוס**' בד"ה לישני כו' דקתני דכפרה ספיקא והלכה לה כצ"ל. ונ"ב פי' מתחילת עריפה היא מכפרת על הספק וא"כ אפי' נמצא ההרוג אח"כ אסורה בהנאה וצריכה קבורה שהרי כבר כיפרה הספק והלכה לה:
**בא"ד** מדכתיב בה כפרה כקדשים כו' כצ"ל:

## דף פב:

**גמ**' מ"ט דסומכוס מסבר קא סבר כו' ממאי מדתניא הזורע כו' כצ"ל:
**תוס**' בד"ה ולאפוקי כו' או שעורה וחרצן כו'. נ"ב אלמא דבחד גוונא חשבינן ודו"ק:

## דף פג.

**בגמ**' דברי ר"י הגלילי כו' שמא יאמר לו נשרפו כו' כצ"ל. :

## דף פג:

**רש"י** בד"ה דם הניתז כו' מעל הסכין ומכסי ליה נמחק ומכסי ליה:
**תוס**' בד"ה אין בילה כו' נקטעה יד העדים כו'. נ"ב כגון גידמין כו' ע"ש:

## דף פד.

**רש"י** בד"ה [רבי] היא כו' דעתו ונסיב כו' הד"א:

## דף פד:

**גמ'** חונן ומלוה ומכלכל וכו'. נ"ב אע"פ שפרש"י כפשוטה דקאי אדלים מ"מ נראה לפי מה שדרשו בגמ' דה"פ טוב איש חונן ר"ל שיחונן על אשתו ובניו יותר ממה שיש לו ולוה לצורך גופו ללבוש ולהתכסות כפי שיש לו ודו"ק:

**רש"י** בד"ה בתורי ישכור כו' ויסקבום ביערות כו'. נ"ב בערוך סקב לשון חבורה:

**בד"ה** חייב לכסותו דכיון שנתנה רשות לדחות כו' כן הוא בס"א:

**בד"ה** לישמטוה כו' הוא אומר לישמטוה לאמורא ישמטו את האמורא מלפניו לביישו כצ"ל והד"א. ונ"ב אבל לפי פי' זה אין לפרש שיתתכו את לשונו מאחר שאמר אי משמו קאמר דמשמע שאם לא היה משמו אלא שקבלה מפי אחרים לא היה דוחה אותו וא"כ לא שייך שיחתכו את לשונו שהרי יכול להיות אמת ודו"ק:

## דף פה:

**גמ'** ואיזו זו טריפה ששחטה כו' א"ל אין והתנן ר"ש כו' כצ"ל:

**רש"י** בד"ה וסבר לה כו' דפליג מהו דתימא כו' הד"א:

## דף פו.

**רש"י** בד"ה לא מיבעיא כו' בצא ונחור הס"ד:

**בד"ה** רוחות זעפא כו'. נ"ב פי' רוח קשה:

**בד"ה** ואחרים רואין כו' כשרה אותן כו' הד"א:

**בד"ה** מאי אריא כו' ורובן מתוקנין הוה כו' כצ"ל:

## דף פו:

**תוס'** בד"ה סמוך מיעוטא כו' לכך מטהר ואם תאמר בפ' אין מעמידין כו' כצ"ל והד"א והשאר נמחק. ונ"ב נ"ל טעות ונתקשר הדבר אתירוצא דלעיל דלא חיישינן למיעוטא דמיעוטא ודו"ק:

## דף פז:

**תוס'** בד"ה אבל דם כו' ובהערל נמי אמרינן נתן סאה ונטל סאה כו' כצ"ל. ונ"ב פי' מקוה שהיא מצומצם במ' סאה וק"ל:

**בא"ד** אינו חוזר וניער וההיא כו' כצ"ל:

## דף פח.

**רש"י** בד"ה מ"ש כו' מעיינות ומ"ש כו' הד"א:
**בד"ה** אגפיים כו' גדותיה. נ"ב פי' של אגפי גדותיה:
**תוס'** בד"ה חרסית כו' לבנה כתושה כו'. נ"ב ולפי מה שאפרש לקמן לא קשה מידי:
**בד"ה** כל דבר כו' באלו עוברין אלא בעין כו' כצ"ל:

## דף פח:

**גמ'** וחרסית לבנה כו'. נ"ב נ"ל לפרש"י גרסי' חרסית לבנה דאי חרסית בלא לבנה קאמר א"כ היינו שחיקת חרסית ובריתא קתני שחיקת חרסית להדיא ומ"מ לפי' הערוך שפי' חרסית מין סיד לא קשה מידי ומש"ה נמי מיושב מה שפירוש רש"י במרובה חרסית לבנה כתושה ודו"ק:

## דף פט:

**רש"י** ד"ה יש בגידין בנותן טעם כבשר כצ"ל:

## דף צ.

**גמ'** לשון הואי כו'. נ"ב בכולן גרסי' הבאי בבי' נ"ל:
**רש"י** בד"ה מידי דהוה כו' אבל מין הבשר כו' כצ"ל:
**בד"ה** שלש מאות כהנים גוזמא. נ"ב גוזמא היא דאם היתה טעונה כ"כ שצריכה שלש מאות כהנים לפנותה תשבר וכל כך לא היו ממתינים כן הוא ברש"י פרק ראוהו:

## דף צא.

**רש"י** בד"ה פנימי הסמוך כו' לארכו של שופי כו'. נ"ב רש"י פי' פ' אין מעמידין (עבודה זרה דף כ"ה) על שופי עלויה דשוק קאי פרש"י שופי כף הירך הסובב עצם הקולית וקורין פולפא עכ"ל וכן משמע בהדיא בסמ"ג שהזכיר פירוש רש"י נ"ל:
**בד"ה** אסור מדרבנן הס"ד:

## דף צא:

**גמ'** שמתיירא מן השחר אתה נמחק:

## דף צב.

**גמ'** וכל מלבושי אגאלתי כו'. נ"ב לשון מגואל:
**שם** דתותי אפתא והיינו דכתיב ואומר אליהם כו' כצ"ל. ונ"ב עיין בריש פרק המוכר את הבית בפי' רשב"ם:

## דף צג.

**גמ'** אמר רב ספרא משה כו'. נ"ב כי האי גוונא בגמרא בסוף ביצה אמר רב ספרא משה ולשם פי' רש"י ביקרא דמשה קא משתבע אבל בפ' לולב הגזול (סוכה דף ל"ה) פרש"י משה גדול הדור והיינו כפירושא דהכא:
**שם** אמר ליה חות ביה כו'. נ"ב לשון גוד אחית:
**שם** אלא דכוליה אמר ליה כו' כצ"ל:
**שם** ביעי חשילתא כו'. נ"ב לשון חשלי דודי פי' ביעי זכר שנתמסמסו ערוך:
**רש"י** בד"ה חלב שהבשר כו' וכשכלה אותו בשר כו' כצ"ל והשאר נמחק. ונ"ב בס"א אינו:
**בא"ד** וגם בעיני ר' כו'. נמחק ר' ונ"ב בס"א אינו:
**בד"ה** אלא לאו דכוליה של טחול כולה כצ"ל:

## דף צג:

**גמ'** אומצא דאסמיק כו'. נ"ב פי' כגון בהמה שהכה הרועה במקלות ונצרר הדם ואינו יוצא:
**שם** אמר מר זוטרא כשעורה כו'. נ"ב מר זוטרא אתי לפירושי דר' יוחנן לא פליג אדרב יהודה ולא רב יהודה אדר' יוחנן אבל אדרב פפא מיהא פליג דקאמר רב פפא כאן לעברו כאן להלקותו ואתא מר זוטרא למימר או תרוייהו להלקות או תרוייהו בלעברו מיירי אם יש לך ליתן חילוק מביניהם היינו לא שיחלקו זע"ז אלא ר' יהודה דאיירי בחלב כשעורה היינו כשנמצא אחריו חלב בכשעורה במקום א' אבל חלב כשעורה בב' וג' מקומות א"נ פחות משעורה אפי' במקום א' לא עבדינן כלום ורבי יוחנן דאיירי בחלב דכזית היינו כשנמצא אחריו חלב בכזית אפי' בג' מקומות ובכשעורה אי איתא במקום א' מלקינן ליה או מעברינן לי' אבל בב' וג' מקומות לא ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ע"כ בס"א. :

## דף צד.

**גמ'** אלא כשלש ביצים. נ"ב ס"א שלש ביצים:
**רש"י** בד"ה במר דשחוטה כו' במר דכנתא ולי נראה דלשון תמורה הוא האי טריפה לאו דוקא כו' כצ"ל:

## דף צה.

**רש"י** בד"ה מותר דבתר כו' דאם איתא דאיכא טריפה לא הוה מזבין ליה כו' כצ"ל. ונ"ב מפירוש רש"י משמע דאיירי במקום שמכריזין ולא הכריזו ומשום הכי אין מוכרין טריפות לכותים וכן תוס' פירשו לקמן דאיירי במקום שמכריזין ולא הכריזו ודו"ק:

## דף צה:

**גמ'** קם אבבא אודיק בבזעא כו' כצ"ל וכן ברש"י. ונ"ב נ"ל דגרסינן אודיק בדלת וישקף אבימלך בעד החלון תרגום ירושלמי ואודיק וכן בערוך:
**שם** כרכשא ביני דני אתא לקמיה כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה אתלת קרנתא כו' ומשום סימן שלא כו'. נ"ב ובבבא מציעא פרק ב' מפרש כששלח בשר עם עובד כוכבים לאשתו כו' ע"ש:

## דף צו.

**תוס'** בד"ה מכלל דשייר כו' וליכא אלא שני מחלוקות כו'. נ"ב פי' שתי דעות דר"מ ותנא קמא דר' יוסי עם רבי יהודה וק"ל:
**בא"ד** וי"ל מדמחמיר ר"מ כו' כצ"ל:
**בא"ד** וליה לא ס"ל כו'. נ"ב וזהו דלא כדברי הרי"ף והרא"ש ורוב אחרונים דסבירא להו הלכתא כשמואל בתרוייהו ודו"ק:

## דף צו:

**תוס'** בד"ה אם יש כו' אם יש בה וברוטב כו' כצ"ל:

## דף צז.

**תוס'** בד"ה אמר רבא כו' וחמרא חדתא כו'. נ"ב פי' דפליגי ביה אביי ורבא כו' נ"ל:
**בא"ד** בטבל ויין נסך כו'. נ"ב פי' ביין שנתנסך לע"ז ולא בסתם יינם כו' נ"ל:
**בא"ד** אלא הלכות גדולות נמחק הלכות גדולות וצ"ל הכי גרסינן:

**בא**"**ד** ובתשובת הגאונים בכתב יד רבינו יוסף טוב עלם מצא ר"ת ויין נסך כו' וההיא דקנישקנים דקדים ופסיק כו' כצ"ל. נ"ב פי' כלי המוקף קנים הרבה וכשמוצצין אחת נתמלאין כולן ע"ש:

## דף צז:

**רש**"**י** בד"ה במאי דבלעה כו' וכיון דאיפליגו לישני כו'. נ"ב נראה שהוא ז"ל דחה תחילה לישנא קמא מפני הלשון השני דאזלינן בהו לחומרא ואח"כ דחה אף השני מדאמרי' לקמן אטו דהיתירא בלע דאיסורא לא בלע והלכך לא קי"ל כחד מהני לישני כלל אלא כדרך שבא לפנינו משערין ההיתר והאיסור ומיהו נראה שאף הוא ז"ל מודה ובא שאם ראינו האיסור בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר כגון זה מצטרפין ומשערין ההיתר שנבלע בקדירה וגם האיסור שנבלע והולכין אחר שעת נפילת האיסור לתוך ההיתר ע"כ מחידושי רשב"א וכו פי' הר"ן וכתב שיש טעות סופר בפי' של רש"י מה שכתב וראינו האיסור כשנפל שם אלא איירי בלא ראו גם הרשב"א הביא לשון רש"י בלא ראינו שנפל עיין שם:

## דף צח.

**גמ**' משים זקן אחד ורבי יעקב שמיה כו' כצ"ל:
**רש**"**י** בד"ה הא איכא כו' בתמיה וכולי האי מי מזלזלינן כצ"ל:
**בד**"**ה** זרוע של כו' שלמים הוא והס"ד:
**בד**"**ה** בהדי איל כו' וקרא משמע דאם כו' כצ"ל והדבור שייך לעמוד השני קודם דבור המתחיל תנא קמא:
**תוס**' בד"ה רבא אמר כו' במאה וששים כזרוע בשלה כו' כצ"ל:

## דף צט:

**רש**"**י** בד"ה אין בו אחד כו'. נ"ב י"מ מה עלה על דעתו של רש"י שיהא צריך במין ומינו ק"א של היתר אפי' לא נתן טעם דהיינו אין בו כדי להחמיץ הא מקרא ילפינן דלא בעי אלא ק' של היתר כמו שפרש"י גופיה דילפי' מאת כל חלבו את מקדשו ממנו כו' ונ"ל דסבר דהתורה שאסרה בצ"ט של היתר דמשמע נק' של היתר שרי היינו ביבש דלא יהיב טעמא אבל בבישול דיהיב טעמא והאיסור ג"כ בעין הוסיפו עליה עוד אחת לשיעור הבטול ודומה לזה מצינו שמשום חשיבות הענין הוסיפו כמו גבי ביצים לפי' הרמב"ם וגבי כחל פיחתו אחת ודו"ק:

## דף ק.

**תוס'** בד"ה בריה שאני כו' ודבר שאינו לא כו' כצ"ל:
**בד"ה** בשקדם וסלק כו' אוסרת כל החתיכות מפני שהוא מינה כו'. נ"ב פי' מאחר דבא לחלק על רבה ולהשמיע לנו איסור אע"פ שלא נתנה טעם בכל החתיכות א"כ איך בא להשמיע לנו היתר דאם לא נתנה טעם דלא בעו לשעורי אלא כנגד מה שהוא האיסור לפנינו ובטל בס' בתוך הרוטב דאין לומר שבא להשמיע לנו שאם נתנה טעם בחתיכה דלא משערינן כנגד האיסור איך שהוא עתה נימוח פשיטא דמשערינן כנגד האיסור איך שהיה בתחילה ועל זה משני אגב שחולק על רבה ומשמיע לנו איסור שאוסר משום מין במינו משמיע לנו נמי היתר כו' ודו"ק:

## דף ק:

**רש"י** בד"ה תלמוד לומר כו' וחייל אאיסור טמא. נ"ב וכן הלכה כדאיתא בריש טהרות דנבלת עוף טמא אינה מטמאה ואין להקשות א"כ הא דמסקינן בפ' אלו הן הלוקין ריסק ט' נמלים וא' חי כו' דחייב ג"כ משום כזית דנבלה אף שכבר יש עליהם איסור טומאה צ"ל שאני התם דכתיב קרא ונפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלה בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא אלמא שהתורה קראה לשרצים נבלה וכן לבהמה טמאה אבל לא מצינו שעוף טמא נקרא נבלה ודו"ק:
**תוס'** בד"ה בשקדם וסילק כו' בפרק כסוי הדם ולפי פי' ר' אפרים ודאי ניחא כו' כצ"ל:
[**דף** קכ ע"ב תוס' ד"ה לר"ל. נמחק לר"ל וצ"ל לר' יוחנן אינו. ונ"ב נ"ל] :

## דף קד.

**גמ'** דתנן הנודר מן הירק כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה חלת ח"ל כו' מנהר ועד אמנה כצ"ל וכן בכל הדבור צ"ל אמנה. ונ"ב ויש מי שקורא אמנם ויש מי שקורא (אמונה) [אמנה] ויש מי שקורא אמונם ר"מ בפ"ו דשביעית:
**בא"ד** כמו בחלה היכא דליכא כהן קטן כו' כצ"ל:

## דף קה.

**תוס'** ד"ה לסעידתו צריך להיות לסעודתא:

## דף קה:

**גמ'** אמר ליה לא מיבעיא כו'. נ"ב פי' האלפסי וזה לשונו כלומר דצריך נטילה:
**רש"י** בד"ה מהדר אבתריה שרא דעניותא כו' כצ"ל:

## דף קו:

**תוס'** בד"ה אמר רב כו' קתני שלשים בפיסת היד כו' כצ"ל:

## דף קז.

**רש"י** בד"ה מילף לייפי כו' דלי ומטבילין כו' הד"א:

## דף קז:

**גמ'** ולא משית ידיך ואמאי כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה בלם במ"ם כו' שהמתג והרסן מחתכין עדיו של סוס כו' כן הוא בס"א:

## דף קח.

**גמ'** שמואל ורשב"ל דאמרי אפשר כו' כצ"ל:

## דף קט.

**רש"י** בד"ה ותו לא מידי אין לשנות כו'. נ"ב הוא פי' של ותו לא מידי דקאמר בגמ' וה"פ אין לך להשיב ולשנות הסוגיא בענין אחר אלא כמו שפירשתי דפליגי באפשר לסוחטו לחוד וק"ל:
**בא"ד** שקבלה את הטעם הרוטב כו' כצ"ל:

## דף קט:

**גמ'** אמרה ליה ילתא לרב נחמן כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה אבל כחל שהוא רך כבר כו' כצ"ל:

## דף קי.

**רש"י** בד"ה איכא תנא בהאי דוכתא הס"ד:
**ד"ה** ורב ששנה לכם כחל שאסר כצ"ל:

**ד"ה** דקדחו בהו חילפי כו'. נ"ב פי' צמחי עשבים הנקראים חילפי והם קמשונים שצומחים בכרמים כלומר ישנים היו מזמן רב עכ"ל הערוך:
**תוס'** בד"ה ההוא לקדירה כו' ולמאי דפרישית דמתני' איירי נמי בקדרה בהדי כו' כצ"ל:
**בא"ד** נעשה הבשר נבלה וחוזר כו'. נ"ב נראה בעיני לפ' הא דקאמר שנאסר הבשר ואוסר את הלב לאו דוקא קאמר שהרי לר"ת אפי' בפני עצמו אסור בבישול ואינו שרי אלא בצלי ולא הוי דומיא דרישא דאיירי אף בבישול אלא לרוחא דמילתא קאמר שאף אם תתלוק ותאמר דשיעתו מהני קצת שלא יבלע דם של עצמו מ"מ מאחר שהבשר נאסר משום דם חוזר ואוסר את הלב אבל לפרש"י אפילו בכה"ג שרי וחלוק זה מצאתיו אח"כ בדברי הר"ן:

## דף קיא.

**רש"י** בד"ה אמרו ליה כו' אמרו לו לרב נחמן כו' כצ"ל:

## דף קיא:

**רש"י** בד"ה קפי צף כו' וקפא ברזלא הס"ד:

## דף קיב:

**תוס'** בד"ה דגים משום כו' מלא מיץ מן המליח כו' כצ"ל:

## דף קיג:

**רש"י** בד"ה תרי מיעוטי כתיבי ה' דכתיב כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה ושאני הכא כו' על איסור חלבה מדאמרינן כו' כצ"ל:

## דף קטו:

**גמ'** דאיכא למימר נבלה תוכיח כו'. נ"ב נ"ל מה שתירץ רב אשי נבלה תוכיח ידע נמי שאין זו פירכא מעולה מאחר שאינו מגופו ומ"מ סבר דדינא כמו פירכא כל דהו דפרכינן אמה הצד דאתא מתרי ולא מתלתא וכדמקשינן ליה דפירכא זו אינה פירכא כלל ולא דמי לפירכא כל דהו סבר רב אשי א"כ פירכא כל דהו פירכא מעולה היא ופרכינן אפילו אתלת ודו"ק:
**שם** לא אם אמרת חדא מחדא נמחק חדא מחדא. ונ"ב בס"א אינו:
**רש"י** בד"ה ל"ל גזירה לאסור אכילה כי היכי כו' כצ"ל:

**תוס**' בד"ה ומה ערלה כו' שכן צריך מאתים לבטלה דמדרבנן הוא דצריך מאתים כצ"ל:
**בד"ה** וליפרך מה כו' ולא פרכינן כל דהו כו'. נ"ב ול"נ דאמה הצד חדא מחדא פרכינן מיניה אפי' דאתא מעלמא ותדע דאל"כ אמאי פריך לעיל חוסם פי פרה יוכיח הלא לא אמרינן יוכיח דאתא מעלמא אפי' אמה הצד דאתי משתי צדדין כ"ש דלא אמרינן אחדא מחדא אלא מאי אית לך למימר האי יוכיח איכא הוכחה להדיא דלא תילף בשר בחלב בק"ו מערלה וכ"ש במה הצד שהרי גבי חוסם פי פרה נמי איכא ק"ו לגבי ערלה וחזי' דקרא קא קפיד דלא נילף מערלה אף בשר בחלב לא תילוף מיניה משום הכי פרכינן שפיר מה שאין כן בנבלה דליכא הוכחה להדיא דלא תילף ק"ו מערלה שהרי גבי נבלה ליכא ק"ו אבל אי הוה מייתינן בשר בחלב במה הצד מכלאים א"כ ה"א שפיר דנבלה יוכיח דמיניה איכא הוכחה גמורה דלא מייתינן מן מה הצד שהרי האי מה הצד איכא נמי גבי נבלה וקא חזינן דקפיד קרא דלא תילף מיניה הכי נמי בשר בחלב לא תילף מיניה ודו"ק:

## דף קטז.

**רש"י** בד"ה הא דרשינהו לכדשמואל חד לחלב ומתה כו' כצ"ל:
**תוס**' בד"ה עיקרן כו' מאתים ונאסר והקשין והעץ כו' כצ"ל:

## דף קטז:

**גמ**' אמר רב חסדא רישא נראה כו' כצ"ל:
**שם** כשרה שינקה מן הטריפה כו'. נ"ב אליבא דרש"י לא גרסי' כשרה שינקה מן הטריפה וכן ל"ג פירשא בעלמא הוא. נ"ל:
**רש"י** בד"ה הרי זו אסורה כו' גבי קיבת עולת כהן כו' כצ"ל ונרשם גמ' אחר דבור זה.
תוס' בד"ה ומי אמר כו' סבר כוותיה כצ"ל:

## דף קיז.

**רש"י** בד"ה תרומת הדשן כו' מדשן מזבח מלא מחתה כו' כצ"ל:

## דף קיז:

**גמ**' כתיב ושמו אצל המזבח התם כתיב כו' כצ"ל. ונ"ב וי"ו בתרייתא דושמו קדריש כך פרש"י במעילה ע"ש:

## דף קיח.

**רש"י** בד"ה והקרנים כו' ומיהו באנפי נפשייהו כו'. נ"ב וביש פירושים שכתוב בהם משום שומר וכן משמע מתוס' דלקמן (דף קי"ט ע"ב) בד"ה איכא דמתני כו':
**גמ'** אין ה"נ אלא. נמחק ונ"ב גם מצאתי מחוק בספר מדוייק וכן נ"ל:
**רש"י** בד"ה לא יד ולא שומר כגון שער וחתיכת בשר בראשו או עצם דק וקטן שמחובר בו אוכל ואינו ראוי להיות יד מחמת קטנו לא טמא ומטמא כו' כן הוא בס"א. ונ"ב ותימה גדולה למה מפרש רש"י עניינים אחרים כי במשנה במס' עוקצין מפ' לשם איזה שלא מטמאין כו' ולא זכר א' ממה שצייר רש"י ז"ל ודו"ק:

## דף קיח:

**רש"י** בד"ה אלא מעיקרא כו' דפרכי' מרישא אימא כו' כצ"ל:
**בד"ה** מקרא נדרש לכם דנפקי ידות כו' כצ"ל:
**בד"ה** אין יד כו' והרי הוא עם אוכלים כביצה ונגעה טומאה ביד כו' כצ"ל:

## דף קיט.

**תוס'** בד"ה ור"י אומר כולה בשומר כו' דהלכתא כוותיה לגביה דר"מ כו' כצ"ל:

## דף קיט:

**תוס'** בד"ה איכא דמתני כו' אלא קרניים וטלפים כו'. נ"ב ולעיל במשנה פירשתי:

## דף קכא.

**רש"י** בד"ה מקצתו חישב כו'. נ"ב גליון העתקתי מרש"י בקלף ישן מקצתו חישב עליו לאוכלו ומקצתו לא חישב כו' מצטרף האי מקצת שלא חישב בהדי האי שחישב דגלי דעתיה בהאי מקצת שחישב דלא בטליה האי מקצת שלא חישב ומצטרפין זה עם זה לכביצה וכה"ג איכא פירושא פלטתו חיה ופלטתו סכין עד כאן:

## דף קכא:

**תוס'** בד"ה הואיל ויכול כו' ועל הנבלה הוא דקאמר כו'. נ"ב ר"ל בכזית האחרונה אם עדיין מפרכסת ודו"ק:
**בד"ה** אביי אמר כו' כיון דבת אכילה היא כו' נ"ב פי' וכל היכא שבת אכילה אינה ראויה להציל וק"ל:

## דף קכב:

**גמ'** ארבעת מילין רבי אבהו משום ריש לקיש כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה רב תנא כו' אלמא הטמאים אכל הני כו' כצ"ל:

## דף קכג.

**גמ'** לא שנו אלא בטלית טבולת יום כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה מכאן ואילך כו' אחיזה בפשוט על פני כו' כצ"ל:

## דף קכג:

**רש"י** בד"ה בטומאה דרבנן כו' ובהמה זו קדשים כו'. נ"ב פי' דכל הנך הי"ח גזרות רק שניות הן לעשות קדש שלישי אבל בחולין אינו פוסל בעבור זה דחק רש"י קדשים נ"ל עיין לעיל בדף ל"ג:
**בד"ה** כי מיעטו מיהא טהור אע"פ כו' כצ"ל:
**בד"ה** דקא צרי כו' וכמו טיליא חריפא כו'. נ"ב פי' מין יין חזק שנקרא טילא ומבקע הנודות מחמת חזקו:
**תוס'** בד"ה לא שנו כו' למושב זב כדקאמרינן כו' כצ"ל:

## דף קכד.

**גמ'** כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוה כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה ואלא עולא כו' כצ"ל:

## דף קכד:

**רש"י** בד"ה מאחוריו כו' כדאמרינן לעיל אין זה שומר ור' ישמעאל ס"ל כת"ק דאמר אין שומר לפחות מכזית כדקתני קולית שיש עליה כזית בשר כו' וכן הוא בס"א ועיקר ונ"ב לפי הפשט זה אחרים שנא' ברש"י לאו אחרים ממש אלא תנאים אחרים ודו"ק נ"ל:
**בד"ה** במרודד כו' בשר במרודד כו' הד"א:
**תוס'** בד"ה אמר רב פפא כו' וכי תימא דאתא כר"א כו'. נ"ב פי' כר"א בר פדא נ"ל:
**בד"ה** אימא והוא כו' ונראה דסבר תלמודא כו'. נ"ב ואני אומר דאם כן למה תנא תנא קמא המסיט ור"א הנושא בשלמא לפי התירוץ של הגמרא מיושב דרבי אליעזר דייק קרא נושא דומיא דנישא ודו"ק:

## דף קכה.

**גמ'** אביי אמר לעולם מוח כו' כצ"ל:

## דף קכה:

**רש"י** בד"ה חוצצין בין בית לעליה אם שטחו בין קורה לחברתה כו' כן הוא בס"א:
**בד"ה** טומאה בתוכה כו' הא טומאת אהל ליכא כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה קסבר רבי יוסי כו' וא"ת היכי כו'. נ"ב אע"פ דאביי קאמר הכי מ"מ דייק שפיר דהא מנא תימרא קאמר וכולי עלמא מודים בזה וק"ל:

## דף קכו:

**רש"י** בד"ה יכול אפילו נקבה דלא הוי טמא כצ"ל:
**בד"ה** כחוט השערה כו' ונאסף בשערות פולטורי"ץ בלעז כו' כן הוא בס"א ונמחק שעל החזה ושעל השחין ונ"ב צ"ל השחי עיין בפ' ט' דמקואות שמשמע כן נ"ל:

## דף קכז.

**גמ'** השורץ כל שהוא שורץ כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה אמר ליה ומאחר כו' דמרבית מין הים לטומאה כצ"ל:

## דף קכז:

**גמ'** נשחטה הבהמה הוכשרה כו' ואין גדולה עולה עמו כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה טומאת נבילת כו' צ"ל טומאת נבילה וכן בדבור שאחריו בכל מקום:

## דף קכח.

**רש"י** בד"ה רב אשי אמר דכ"ע אית יד כו' כצ"ל:
**בד"ה** בעי רבה כו' לאבר בעי רבה כו' הד"א:
**רש"י** בד"ה מה שתעשה כו' הוי שני כלום נעשה כו' כן הוא בס"א:

## דף קכט.

**רש"י** בד"ה צריך מחשבה כו' אוכל אומר אני כו' הד"א:

## דף קכט:

**גמ'** אמר רב אסי אמר ר' יוחנן כו' נמחק אמר ר' אסי:
**רש"י** בד"ה לא הוכשרו קמפרש רבי יוחנן משום כו' כצ"ל. נ"ב נראה לי וכן בד"ה אלא לעולם כו':
**תוס'** בד"ה כזית בשר כו' אמרו ליה לרבי אליעזר כו'. נ"ב רוצה לומר כיון דילפינן לשרצים ונבילה פשיטא דבעצמות קממעטינן עד כאן מצאתי ותלמיד טועה הגיה הא מסקינן לעיל להדיא דבשר הפורש מן אבר החי טהור אלא הכי פי' למה אמרו מאי טעמא מרבה בשר וממעט עצם הוי ליה למימר מאי טעמא בשר טמא הא משרצים ונבלה קאתי והתם גופא בשר הפורש מן האבר טהור ודו"ק:

## דף קל:

**רש"י** בד"ה כמי שהורמו כו' אבל חזה ושוק כו'. נ"ב נראה בעיני דמשום הכי לא רצה לפרש כפירוש דלעיל דלא שכיחא כו' משום דהאי שינויא דאתא לידייהו כו' והוא חזר וחטפא מינייהו טפי לא שכיחא ואפי' הכי תנייה ודו"ק:

## דף קלא.

**גמ'** אין מוציאין אותן לא מכהן לכהן כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה תשעה נכסי כו' ונראה בעיני שכולן שנויין כו'. נ"ב פי' בהאי ברייתא שלפנינו כולן שנויין וחסורי מחסרא בספרים שלפנינו ומכל הני ט"ו תמצא תשעה שהרי תנכה ששה מהן כמו שפירשתי ונשארו תשעה:
**בד"ה** הגוזל את כו' הודה שנשבע לשקר כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה ה"ג כו' והא דחשיב מתנות כו'. נ"ב פי' ותחשוב מתנות לשניים מתנות של חולין ושל קדש כמו שפירש רש"י לענין מנין ט"ו:
**בא"ד** אינך צ"ל אי נמי. ונ"ב נ"ל:

## דף קלב.

**גמ'** מן העז ומן הרחל חייב במתנות בכוי פטור מן המתנות כו' כצ"ל:
**תוס'** ד"ה תנא דבי ר' ישמעאל צ"ל קודם ד"ה רב כהנא:
**רש"י** בד"ה היכא דלא קבע מסחתא חנות. נ"ב ובפירוש אחר מצאתי עלי שקוצבין עליו הבשר:

## דף קלג.

**גמ'** ואי לקדרה איירי דמיחתך להו כו' כצ"ל:
**שם** אנסיה ליה עידניה כו'. נ"ב והרי"ף פי' חולי במעיו הוה:
**רש"י** בד"ה בדק לן כו' ורבא כהן היה. נ"ב נ"ל לפי' התוס' רבה וצ"ל דרבה אעפ"י שגדול מרב יוסף מ"מ אמרינן בהוריות רב יוסף סיני כו' ובדיק לו אם בקי בברייתות:
**בד"ה** דבעינא למיכל כו' ובבכורות נמי אמרינן רבא כו'. נ"ב נ"ל שגרסינן רבא בכל השמעתתא אפילו לרש"י ודו"ק:
**בד"ה** נזוף הוה כו' שנועדו מלאכי חבלה כו'. נ"ב בכאן מוכח בהדיא דגרסינן רבא דרבא הוה בעובדא דהתם ודו"ק:

## דף קלג:

**גמ'** בכלל ופרט וכלל וברית מלח כו' כצ"ל וכן אח"כ:
**רש"י** בכלל ופרט כו'. נ"ב ולכל תרומת הקדשים חזר וכלל כן פרש"י בחומש:
**בד"ה** לוג שמן כו' ובזבחים כל קרבנם כו' אכולהו כל קרבנם כו' כצ"ל:

## דף קלד:

**גמ'** דנתינה כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה למלוג בעגלים כו' העור אין רשאי כו' והד"א:
**בד"ה** ואב"א כו' שהרי עליו לגדלו כו'. נ"ב פי' על כל אדם:
**בד"ה** הפרק של כו' שהוא פקיעתה ופתחה כו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה ראשית הגז כו' דמתנות טובלים ליתני כו' כצ"ל:

## דף קלה.

**רש"י** בד"ה אי הכי כו' ובדיעבר וגזז. נ"ב נ"ל ט"ס והכי הוא ובדלא עבר וגזז דאל"כ מאי מקשה אי הכי אפי' קדשי מזבח נמי דלמא משום הכי לא מוקי בקדשי המזבח דלא בעי לאוקמי בעבר וגזז ואיירי באיסורא ועוד מהיכא תיתי דהא איסור גיזה בקדשים מבכור ילפינן והתם כולו קדוש אבל היכא דאקדיש חוץ לגיזו מהיכא תיתי לאיסור אם לא לפי המסקנא דמשני דפשטה בכולה ועוד הלא רש"י גופיה פי' לקמן כחשי הגיזה הניטלת מכחשת הבשר ואסור לגוזזה דמשמע הא לאו הכי שרי לגוזזה ודו"ק:

## דף קלה:

**רש"י** בד"ה פסיק אורחיה לאפסיקינהו כצ"ל:
**בד"ה** טבל וחולין כו' ולא אמרינן יש כו' שבו וכי היכי דפריש כו' נמצא תורם מן החיוב כו' במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וכו' כצ"ל:
**תוס'** בד"ה ואב"א כו' שאין סברא לחלק ונ"ל דלאו כו' כצ"ל:

## דף קלו.

**גמ'** שם אי מה תרומה כו'. נ"ב לפירוש רש"י משמע דקאי אדלעיל אדברי רבי אלעאי דיליף ראשית הגז מתרומה כו' אבל מה שמסיק מאי טעמא דרבי אילעאי כו' אינו מתיישב שפיר דהא כבר הקשה דנילף מיניה. וצ"ל דמאי טעמא דקאמר הוא מדברי רבא עצמו דמסיק יליף נתינה נתינה מתרומה והוא אזיל לשיטתיה דסבירא ליה דמודה רבי אילעאי בתרומה דחייב בשותפות ואם כן ראשית הגז לא נילף מיניה לענין שותפות ודו"ק:
**רש"י** בד"ה אלא שמע מיניה כו' בנתינה נתינה הס"ד ואח"כ מה"ד אי מה כיון מתרומה כו' מרישיה דקרא הס"ד ואח"כ מה"ד מה תרומה בחוץ לארץ לא דבפ"ק דקידושין כו' בכל מקום אבל חובת קרקע כו' כצ"ל ונ"ב כאשר הגהתי כן מצאתי בפי' מדוייק:
**תוס'** בד"ה שכן יתום כו' בראשית הגז הס"ד ואחר כך מתחיל דבור חדש מבכור הוה ליה למילף שכן יתום כו' הוה מצי למימר נמי כו' כצ"ל:

## דף קלז.

**רש"י** בד"ה לו למלבוש הס"ד:
**בד"ה** לר' יוסי כו' אין לי אלא קציר דאיהו כו' כצ"ל:

## דף קלז:

**רש"י** בד"ה אבא אריכא קרית ליה ולא אמרת רבינו בלשון כבוד כצ"ל:
**בד"ה** בשלמא דר' יוחנן דאמרת משמיה בששים. נ"ב לפרש"י מוכח דגרסינן לעיל בדברי רב דימי רבי יוחנן משום רבי ינאי אמר בשש ומשמיה אמר בששים ודו"ק:

## דף קלח.

**בד"ה** אלא אמר רבא כו' וצאן של א' כו' כצ"ל:

## דף קלח:

**רש"י** בד"ה וגבי ראשית כו' לאו מילתא היא והכא היא כדרבא כצ"ל והס"ד והד"א:

## דף קלט.

**גמ'** שילוח הקן נוהג בארץ כו' בולדות קדשים מ"ט כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה לצורך דאותו כו' אבל לא במוקדשין כו' כצ"ל:
**קודם** ד"ה שהרג את כו' צ"ל ד"ה אמר קרא שלח תשלח שינה הכתוב בלשונו לומר מי שראוי להשתלח יצא קן של הקדש שאתה צריך להביא לידי גזבר משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה וכן גבי עוף שהרג את הנפש כו' ומאת הבנים תקח לך לא מצי מסיק טעמיה לומר לך יצא הקדש שאי אתה יכול ליקח לך הבנים דולדות קדשים אסורים דהא אמרינן במסכת תמורה בפ' בתרא חלב המוקדשים וביצי תורין לא נהנין מדרבנן ולא מועלין במה דברים אמורים בקדשי מזבח אבל בקדשי בדה"ב הקדיש תרנגולת מועלין בביצתה:
**רש"י** בד"ה אמאן רמי האי נדר (קירי) לשלומי כצ"ל:

## דף קלט:

**גמ'** (דאע"ג דלא אמר עלי מיחייב כו') והיה קרית קירי קירי הוה חדא מינייהו דלא הוה אמרה קירי אמרה לה חברתה סומא אימא קירי קירי אמרה סומא אימא קירי בירי אתיוה כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה אלא לפניך כו' ומרדו בדרך כו' הד"א:
**תוס'** בד"ה בדרך כו' אם כן לא לכתוב בדרך כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל:

## דף קמ.

**גמ'** לציפורים שהחליפן בצפורי נמחק בצפורי. ונ"ב נ"ל טעות וכצ"ל שהחליפן בע"א כו' כל מה שאתה מהייה הימנו כמוהו למאי כו' כצ"ל:
**רש"י** בד"ה ומשני כו' ומן הטהורים הס"ד:

## דף קמ:

**רש"י** בד"ה ובקעה כו' מעליא הס"ד:
**בד"ה** אף על כו' לאותובי ארב דבעי כו' כצ"ל:

**תוס'** בד"ה מה ביניהן כו' הא מן הצד כו'. נ"ב אין זה דיוק אמיתי כ"כ דלא איירי האי דומיא אלא בענין נגיעה דלמעלה ודו"ק:

## דף קמא.

**גמ'** הנוטל האם על הבנים כו'. נמחק הכל עד סוף המשנה ואח"כ בפיסקא נרשם מתני' וכן ברש"י מן ד"ה טעמא דר' יהודה כו' עד סוף המשנה צ"ל לקמן בפסקא:
**רש"י** בד"ה קיימו כו' ואם לקחת שלח קיים כו' כצ"ל:

## דף קמא:

**גמ'** דהא כנפי נינהו כו'. נ"ב מהר"ר אייזיק שטיין פי' בביאורי הסמ"ג וגרס לשם בסמ"ג דרגליה היינו כנפיה ופי' דרב יהודה נמי מודה לדרשא דמשלחי רגל אלא רגלים שלה הן הכנפים וכן איהא בהדיא בגמרא עכ"ל ולא נ"ל דאי דריש האי קרא אם כן מכ"ש דרגליה ממש קרויים רגלים דהא דומיא דשור וחמור האחרונים קרויים רגל ושלפניהם יד ובמקום יד של בהמה הוא כנף בעוף כדאיתא באלו טרפות ע"כ נראה דה"ק שלא תאמר מאחר שהכל תלוי בגפיה ממש מה בכך שמרט הנוצות ותלשן הלא עדיין יש לה גף דהא כנפיה נינהו כלומר הכנפים הם עיקרי הגף וכן כתוב בראש ע"ש על כן גרס נמי בסמ"ג בגפיה דהיינו בכנפיה ע"ש:
**רש"י** בד"ה לא תשוב לקחתו כצ"ל:
**בד"ה** ומשני כו' שלא הבין המשלח כצ"ל:
**בד"ה** והשתא דאמר רב יהודה כו' האם מעלייה כו' כצ"ל:

## דף קמב.

**גמ'** תניא דבי רבי יעקב אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שאין תחיית המתים תלויה בה שנא' למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולם ארוך כן הוא בספרים אחרים. ונ"ב כן נ"ל מגירסת רש"י:
**רש"י** בד"ה זיל טרוף כו' חצירו ויקנהו כו' הד"א כצ"ל:
: